

Linn Marit Aas
Mai, 2019

***Hvordan opplever mennesker med
barnevernserfaring å få egne barn?***

Masteroppgave i Sosialt Arbeid
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap

Forord

Overganger i livet kan oppleves som utfordrende for enhver. Man befinner seg i så mange situasjoner man aldri har stått i før, og det dukker hele tiden opp nye spørsmål uten åpenbare svar. Min erfaring er at i slike situasjoner trenger jeg andre mennesker, i tillegg til Google, så klart. Noen som kan komme om jeg trenger det, gi råd, støtte, veiledning og hjelp. Kanskje bare høre på meg, når jeg er frustrert eller ting oppleves overveldende.

Masterstudiet i sosialt arbeid har vært en lang, men svært lærerikt prosess for meg. Underveis er det mange som har vært viktige. Særlig vil jeg trekke frem Roberth, som utallige ganger har backet meg opp når jeg har sett mørkt på situasjonen. Takk for at du tror på meg. Mamma, takk for at du leser og aldri slutter å heie på meg. Det ville heller ikke gått like bra uten den beste kollokviegruppen, Ingvild, Cecilie, Marte, Pia og Cathrine. Dere har bidratt med så mye de siste tre årene. Takk!

Videre vil jeg takke Jan Storø ved Institutt for sosialfag på OsloMet, som initierte kontakten med informantene og som engasjerte meg med sin prosjektidé og kunnskap om barnevern og ettervern. Jeg vil også rette en stor takk til min veileder, Hilde Anette Aamodt ved Institutt for sosialfag på OsloMet, som har bidratt med gode tilbakemeldinger, råd og tips, og ikke minst sagt de riktige tingene underveis.

Til slutt vil jeg takke de fem modige menneskene som ville dele sin historie med meg. De har fortalt meg om sin oppvekst, hvordan det var for dem å få egne barn og hvordan livet ser ut for dem i dag. For det er jeg så takknemlig.

Oslo, 15. mai, 2019

Linn Marit Aas

Sammendrag

Oppgaven bygger på kvalitative intervjuer med fem informanter, som har til felles at de i sin ungdomstid bodde på en eller flere institusjoner, og at de i dag har egne barn. Jeg ønsket å finne ut av om de opplevde å ha behov for støtte og hjelp i overgangen til livet med egne barn, og om det fantes ressurser i deres nettverk som kunne bidra med ulike former for sosial støtte i denne overgangen. Problemstillingene ble derfor;

*Hvordan opplever mennesker med barnevernserfaring overgangen til livet med egne barn?
Hvordan opplever de behov for støtte og hjelp i denne overgangen, og hvem søker de eventuelt dette hos?*

Jeg har belyst dette gjennom teorier om funksjonalisme og systemteori, sosiale nettverk, symbolsk interaksjonisme og fenomenologi. Videre har jeg benyttet Erving Goffmans (1959) teori om roller og stigma for å analysere hvordan informantenes opplevelse av seg selv og andre, kan påvirke dem, samt deres opplevde behov for hjelp og støtte i overgangen til livet med egne barn.

Et av hovedfunnene i denne oppgavene er at informantene i stor grad opplevde å savne noen å snakke med da de selv ble foreldre. Alle fikk god oppfølging gjennom helsestasjonen, men de savnet nære, erfarne voksne som de kunne spørre om råd. Informantene beskriver begrensede nettverk med lite ressurser, og få muligheter til å få sosial støtte og hjelp. For noen ble det å lese seg opp på barnestell og omsorg viktig. Flere beskrev at det praktiske arbeidet, både med barnet og i hjemmet, ble viktig for dem den første tiden. De ville ikke at noen skulle kunne «ta dem» på at noe. Gjennomgående var det også at informantene opplevde at deres bakgrunn påvirket dem da de selv ble foreldre, og de beskriver ulike utfordringer i den nye rollen som mor og far. Både den emosjonelle omsorgen for barnet, hvordan man skal håndtere den nye hverdagen og grensesetting er temaer informantene trakk frem.

Abstract

This thesis is based on qualitative interviews with five informants, who have in common that they lived in one or more childcare institutions during their youth, and that they now have children of their own. I wanted to find out if they experienced the need for support and help in the transition to life as a parent, and whether there were resources in their network that could contribute different forms of social support in this transition. My research questions were:

How do people with childcare experience, experience the transition to life as a parent?

How do they experience the need for support and help in this transition, and who do they turn to in order to get it?

I have highlighted this through theories of functionalism and system theory, social networks, symbolic interactionism and phenomenology. Furthermore, I have used Erving Goffman's (1959) theory of roles and stigma to analyze how the informants' experience of themselves and others can affect them, as well as their experienced need for help and support in the transition to life as a parent.

One of the main findings in this thesis is that the informants largely experienced missing someone to talk to when they became a parent for the first time. Everyone experienced good follow-up through the public health clinic, but they missed close, experienced adults who they could ask for advice. The informants describe limited social networks with little resources, and few opportunities to get social support and help. For some, reading about childcare became important. Several point out that the practical work, both with the child and in the home became important to them, so that no one would be able to criticize them as a parent. Several of the informants describe that they experienced being influenced by their background when they became a parent, and they describe how they experienced various challenges in the role as a mother and as a father. Both the emotional care of the child, how to deal with the new situation and how to set boundaries for the children, are themes highlighted by the informants.

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	7
Problemstilling.....	8
Bakgrunn for valg av tema.....	8
Kapittel 1. Tidligere forskning og oppgavens faglige relevans.....	9
1.1 Overgangen fra barnevernet til voksenlivet.....	9
1.2 Barnevernserfaring og foreldrerollen.....	12
1.3 Oppgavens faglige relevans.....	14
Kapittel 2. Teoretisk forståelsesramme.....	15
2.1 Goffmans rolle- og stigmatteori.....	15
2.1.1 Rolle.....	16
2.1.2 Stigma.....	17
2.1.3 Moralsk karriere.....	20
2.1.4 Kloke mennesker.....	21
2.2 Systemteori.....	23
2.2.1 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell.....	24
2.2.2 Sosiale nettverk.....	25
2.2.3 Sosial støtte.....	28
Kapittel 3. Metode.....	30
3.1 Min forforståelse.....	30
3.2 Kvalitativ metode.....	31
3.2.1 Utvalg.....	31
3.2.2 Intervjuguide og gjennomføring.....	32
3.3 Analyse.....	34
3.3.1 Et interaksjonistisk perspektiv.....	35
3.3.2 Symbolsk interaksjonisme.....	35
3.3.3 Tematisk analyse.....	37
3.4 Refleksiv objektivitet.....	39
3.5 Metodologiske begrensninger.....	40
3.6 Etske problemstillinger og vurderinger.....	41

Kapittel 4. Presentasjon og analyse av funn.....	44
4.1 Informantene.....	44
4.1.1 Silje.....	45
4.1.2 Kristin.....	46
4.1.3 Karl.....	46
4.1.4 Tom.....	47
4.1.5 Anne.....	47
4.2 Oppvekst og oppfattelse av seg selv.....	48
4.3 Relasjoner og nettverk.....	50
4.4 Overgangen til livet med egne barn.....	54
4.5 Foreldrerollen.....	56
Kapittel 5. Oppsummerende diskusjon.....	60
5.1 Barnevernserfaring som stigma.....	60
5.2 Annerledes andre gang.....	64
5.3 Opplevelse av nettverk og sosial støtte.....	65
Avslutning.....	68
Referanser.....	70
Vedlegg 1. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring.....	74
Vedlegg 2. Intervjuguide.....	77
Vedlegg 3. Prosjektvurdering, NSD.....	79

Innledning

Forskning viser at ungdom med barnevernserfaring ofte har opplevd ulike risikofaktorer i løpet av sin oppvekst. Dette kan være gjentatte flyttinger, ustabile omsorgspersoner og flere brudd i nære relasjoner, overgrep og rusmisbruk (Marion, Paulsen & Goyette, 2017). Som unge voksne har de høyere risiko for marginalisering på områder i livet. Dette kan være knyttet til sted å bo, økonomi og psykiske vansker. De kan stå i konfliktfulle relasjoner, oppleve å ha få personer de kan støtte seg til, og ha lite ressurser i sitt sosiale nettverk. I hvilken grad ungdommene opplever sosial støtte og har gode relasjoner, trekkes frem som avgjørende for hvordan de mestrer overgangen til voksenlivet (Paulsen, 2016).

Voksenliv kan innebære et ønske om egne barn. Det er overgangen til livet med egne barn som er tema for denne oppgaven. Jeg vil undersøke hvordan mennesker med erfaring fra barnevernet, opplevde det å selv bli mor eller far. Jeg vil også undersøke i hvilken grad informantene hadde tilgang til sosial støtte og hjelp gjennom sitt nettverk på det tidspunktet i livet. Jeg har intervjuet tre kvinner og to menn, som har til felles at de i sin ungdomstid bodde på en eller flere barnevernsinstitusjoner, og at de nå har egne barn. For noen tok det ikke lang tid fra de flyttet ut fra institusjon til de fikk barn, for andre kom denne overgangen senere i livet.

Jeg vil begynne med å gjøre rede for oppgavens problemstilling og bakgrunn for valg av tema. Deretter vil jeg presentere et utvalg av tidligere forskningsprosjekter, som tar for seg hvordan overgangen fra barnevernet til voksenlivet kan oppleves for ungdom. Jeg presenterer deretter forskning som tar for seg hvordan mennesker med barnevernserfaring tolker og erfarer foreldrerollen. Den tidligere forskningen på feltet er med på å underbygge denne oppgavens faglige relevans, som jeg forklarer til slutt i kapittel en. Videre vil jeg presentere teorien jeg har valgt som utgangspunkt for mine analyser. Jeg begynner med å redegjøre for Erving Goffmans (1959) begreper stigma og rolle. Deretter beskriver jeg ulike teorier om system og nettverk. Til slutt vil jeg gjøre rede for begrepet sosial støtte, som kan gi verktøy for å analysere informantenes opplevelse av den støtten og hjelpen de hadde tilgang til gjennom sitt nettverk da de selv fikk barn.

I metodekapittelet vil jeg beskrive metoden jeg har anvendt, og de metodiske valgene og vurderingene jeg har gjort underveis i arbeidet. Deretter vil jeg kort presentere informantene, og gjøre rede for de funnene jeg har vektlagt i arbeidet med analyse av datamaterialet. Videre vil jeg analysere og drøfte mine funn i et teoretisk perspektiv. Til slutt vil jeg diskutere hovedfunnene i denne oppgaven i lys av relevant teori og tidligere forskning på feltet.

Problemstilling

*Hvordan opplever mennesker med barnevernserfaring overgangen til livet med egne barn?
Hvordan opplever de behov for støtte og hjelp i denne overgangen, og hvem søker de eventuelt dette hos?*

Bakgrunn for valg av tema

Jeg deltok på OsloMets mastertorg i januar 2018, med store forventninger til Jan Storøs presentasjon av prosjektet "Voksenlivet – etter å ha vært barnevernsbarn". Jeg hadde lest en foreløpig prosjektbeskrivelse, der han vektla behovet for mer forskning på hvordan mennesker med erfaring fra barnevernet lever sine voksenliv. Han ville bruke sitt nettverk for å skaffe informanter til de som ønsket å delta i prosjektet. Temaet engasjerte meg, og jeg meldte meg på. Til slutt var vi fire studenter som var interessert i å undersøke ulike sider ved voksenlivet til mennesker med erfaring fra barnevernet. Prosjektet ga tilgang til en gruppe mennesker med det til felles at de har barnevernserfaring. Jeg hadde også et overordnet tema, som åpnet for mange ulike vinklinger. Jeg tenkte lenge på hva jeg ville undersøke, og hva jeg ville finne ut mer om. Det var ikke før en dag, da datteren min på tre måneder hadde fått et bleieutslett og jeg ringte mamma for å spørre om råd, at ideen til dette prosjektet dukket opp. Telefonsamtalen gjorde meg trygg på at det kom til å gå bra, og over. Hun betrygget meg gjennom å si at det jeg hadde gjort, var rett måte å håndtere utslettet på. Jeg la på, og bekymringene fra tidligere var som blåst bort. Jeg sto igjen med spørsmålet; hvem ringer de som har vokst opp på institusjon, med kanskje minimal eller ingen kontakt med foreldrene sine til, når de befinner seg i slike situasjoner?

Kapittel 1. Tidligere forskning og oppgavens faglige relevans

I Rapporten «Barnevern i Norge 1990–2010. En longitudinell studie» (2014), trekker forskerne frem flere måter tidligere barnevernserfaring kan påvirke voksenlivet. Hvordan barna eller ungdommene hadde det hjemme før de kom i kontakt med barnevernstjenesten, hvordan de hadde det på institusjon og hva slags ettervern de fikk, er faktorer som kan være av betydning for voksenlivet. Sentralt er også personens egen oppfattelse og forståelse av sin oppvekst og hvordan han eller hun har forholdt seg til den. Rapporten viser en positiv tendens, gjennom at situasjonen objektivt sett ser ut til å bedre seg over tid for flere av de unge voksne med barnevernserfaring. Forskerne konkluderer med at det for noen kan ta lengre tid å etablere sitt voksenliv, mens andre kan ha behov for hjelp for å komme dit (Backe-Hansen, Madsen & Kristofersen, 2014). Jeg presenterer her et utvalg av den forskningen som tar for seg overgangen fra barnevernet til voksenlivet. Funnene i disse undersøkelsene gjør det relevant å stille spørsmål rundt hvordan mennesker med barnevernserfaring opplever andre store overganger i livet. Videre vil jeg gjøre rede for forskning som tar for seg hvordan mennesker med barnevernserfaring opplever og erfarer rollen som mor og far. Til slutt beskriver jeg denne oppgavens bidrag og faglige relevans.

1.1 Overgangen fra barnevernet til voksenlivet

Gjennom forskning på ungdom som bor på institusjon, har Ulset (2010) og Krüger (2011) funnet at ungdommene kan reagere negativt på å bli tvunget til å forholde seg til en hverdag som de opplever som avvikende og annerledes, sammenlignet med den hverdagen ungdommer utenfor institusjon opplever. Man blir først oppmerksom på normalitet når man opplever, og må forholde seg til det motsatte (Solvang, 2006 sitert i Ulset, 2010 s. 65). Dersom ungdom sammenligner sin situasjon og hverdag med hvordan jevnaldrende har det, kan de føle seg på siden av samfunnet og stigmatisert med identiteten barnevernsbarn. Institusjonstilværelsen kan skape en følelse av annerledeshet og avvik. Krüger (2011) finner at ungdommer som bor på barnevernsinstitusjon beskriver at de opplever at andre har fordommer mot dem, at de ofte blir misforstått, og at de ikke blir tatt på alvor eller lyttet til.

Paulsen og Berg (2016) har skrevet doktoravhandlingen «Children and Youth Services Review. Social support and interdependency in transition to adulthood from child welfare services». De har gjort en kvalitativ studie der de undersøker ungdommers behov for sosial støtte i overgangen fra barnevernssystemet til voksenlivet. De har gjennomført individuelle intervjuer og gruppeintervjuer med totalt 43 tenåringer som enten er, eller har vært i kontakt med barnevernet i ungdomsårene eller i tidlig voksenliv. I analysen av materialet finner forskerne fire ulike kategorier for sosial støtte som betegner hva slags type støtte som er viktig for ungdommer i denne fasen av livet. Kategoriene er praktisk støtte, emosjonell støtte, støttende bekreftelser, og deltakende støtte. Forskernes funn indikerer at sosial støtte er nødvendig for ungdommene, men ikke alltid tilgjengelig for dem i overgangen fra barnevernet til voksenlivet. Mange mangler uformelle nettverk av voksne som kan støtte og hjelpe dem i denne fasen i livet (Paulsen & Berg, 2016).

I studien «Young people leaving care in Sweden» (2010), finner forskerne at ungdommer med erfaring fra barnevernet, selv var bekymret for hvordan de skulle håndtere egen bolig, egen økonomi og arbeidssituasjon da de skulle begynne sine voksenliv. De fortalte at de var redde for at de skulle bli isolerte, og ikke få den emosjonelle eller praktiske støtten de har behov for, etter at barnevernets tiltak er avsluttet. Dette sees i sammenheng med at ungdommene i liten grad ser ut til å kunne få denne type støtte av egen familie. Dette kan komme av at de har lite eller ingen kontakt med sine biologiske foreldre, eller fordi foreldrene selv opplever utfordringer i sine liv (Höyer & Sjöblom, 2010). Det å ikke ha et sikkerhetsnett i form av nære relasjoner og sosial støtte beskrives som en av de aller største utfordringene i for ungdommene i overgangen fra barnevernet til voksenlivet (Goodkind, Schelbe & Shook, 2011 sitert i Paulsen, 2016 s. 39). I sin undersøkelse finner Paulsen og Berg (2016) at disse funnene stemmer overens med hvordan norske ungdommer opplever behov for sosial støtte i denne overgangen.

I en svensk longitudinell studie finner forskeren at voksne som har bodd i fosterhjem eller på institusjon i løpet av sin oppvekst, ofte ikke har noe kontakt med foreldrene sine. Undersøkelsen viste at kun noen få av de spurte hadde et nært forhold til en av foreldrene. Informantene i den undersøkelsen ble intervjuet da de var mellom 25 og 30 år, og 35-39 år. Noen opplevde å føle seg forlatt, andre hadde bevisst valgt å holde foreldrene på avstand,

blant annet for å beskytte barna sine. Undersøkelsen viser at forholdet til foreldrene fortsatt kan oppleves problematisk, og at det kan ha negativ innvirkning også på voksenlivet. Dette gjelder også selv om foreldrene er døde (Andersson, 2018). Dette understreker behovet for undersøke i hvilken grad mennesker med barnevernserfaring opplever å få sosial støtte fra andre i sitt nettverk.

Omsorgstiltak slutter som regel når ungdommen fyller 18 år. Denne dagen markerer for mange at de formelt kan bestemme over seg selv og videre tiltak i regi av barnevernet er frivillig. Dette er ikke nødvendigvis sammenfallende med at ungdommer er klare for å flytte for seg selv og starte et voksenliv (Storø, 2012; Paulsen 2016). Normative overganger er et begrep som viser til hvordan folk flest gjør overganger i livet (Storø, 2012). For mange er overgangen til voksenlivet en prosess i ulike etapper, som det å gjøre ferdig videregående, skaffe seg en jobb eller begynne å studere, finne et eget sted og bo og kanskje danne en egen familie. Underveis vil nettverket rundt den unge voksne, som familie og venner, kunne bidra med ulik type hjelp og støtte. Dette kan være både praktisk og emosjonell støtte, veiledning og råd. Økonomisk støtte er også vanlig i den første tiden etter at ungdommer flytter ut hjemmefra og mens de er under utdanning (Hellevik, 2005; Backe-Hansen et al., 2014; Paulsen & Berg, 2016).

Overgangen til voksenlivet kan også sees på som en prosess i flere ledd, med angrerett og mulighet til å flytte hjem igjen en periode. Den individuelle prosessen som skjer dreier seg om det å bli selvstendig, løsrivelse og ansvarliggjøring, og dette danner grunnlaget for videre voksenliv. For ungdommene som har bodd på barnevernsinstitusjon, innebærer denne prosessen også at de skal ut av barnevernets omsorg. I denne overgangsfasen vil de ofte få tilbud om oppfølging, og det blir forsøkt tilrettelagt slik at overgangen skal bli så god som mulig (Paulsen, 2016). I motsetning til hvordan denne overgangsfasen kan være for ungdommer uten barnevernserfaring, er det for ungdommene med barnevernserfaring en prosess som skal gjøres på kortere tid, og kanskje bare med en tidsbegrenset angrerett. Forventningene til hva disse ungdommene skal mestre er dermed større, til tross for at utgangspunktet for mange er et helt annet enn for de som ikke har barnevernserfaring (Stein, 2004, 2005; Lerch & Stein, 2010 sitert i Backe-Hansen et al., 2014 s. 19).

Gode overganger i livet blir en realitet for en god del av ungdommene med barnevernserfaring, til tross for mange faktorer som taler mot. Likevel viser forskning at mange sliter i sine voksenliv, og det er heller ikke rimelig å forvente at de skal mestre overgangene i livet på lik linje med de som ikke har den samme bakgrunnen og erfaringer fra sin oppvekst (Backe-Hansen et al., 2014; Paulsen, 2016).

1.2 Barnevernserfaring og foreldrerollen

Forskningsprosjektet «En longitudinell studie av ungdom med alvorlige atferdsproblemer- sosial deltakelse, livsløp og marginalitet» (2007), er et studie som omfatter kvalitativ og kvantitativ empiri, som er skapt over en periode på tretti år. Formålet med den siste undersøkelsen var å få innblikk i hvilke faktorer som har hatt betydning for ungdommenes positive utvikling og tilpasning i sine voksenliv. Informantene ble intervjuet da de var rundt femten år, tjue år og tretti år (NOU: 1985:3, Helgeland & Waal, 1989 sitert i Helgeland, 2007). De oppga at støtte fra egne foreldre eller andre voksne var viktig for dem. Kvinnene vektla at det var viktig for dem å få barn (Helgeland 2007; Helgeland 2008; Helgeland 2009; Helgeland 2010 sitert i Herland, 2016)

Doktoravhandlingen «Erfaringer og forhandlinger om foreldreskap: en kvalitativ undersøkelse blant fedre og mødre med barnevernserfaring og alvorlige atferdsvansker som ungdom» (2016), er en kvalitativ undersøkelse blant fedre og mødre som har barnevernserfaring, og som i sin ungdomstid hadde alvorlige atferdsvansker, som langvarig rusmisbruk og kriminalitet. Denne undersøkelsen bygger videre på forskningen beskrevet i avsnittet over. Herland (2016) finner at foreldre med barnevernserfaring kan ha et ønske om at barna skal få en annen oppvekst enn de selv hadde. Likevel finner hun at barndommen kan påvirke de opplevelsen og erfaringene som følger med rollen som mor eller far. Noen ser på sin barnevernserfaring som en ressurs i sitt foreldreskap, ettersom de vet hvilke problemer ungdommer kan støte på. Andre har erfart at man kan søke hjelp og støtte av andre i forhold til det å være foreldre. Slik støtte kan finnes hos familie eller venner, eller for eksempel barnevernet (Herland, 2016).

I to ulike artikler beskriver forskerne hvordan mødre og fedre med barnevernserfaring, opplever og erfarer rollen som mor og far (Herland, Hauge & Helgeland, 2015; Herland &

Helgeland, 2017). De finner at for mødrene, har oppvekst og tidligere forhold en tendens til å påvirke hvordan de ser på seg selv i rollen som mor. Dette kan også påvirke hvordan de tror at andre ser på dem. På grunn av deres bakgrunn og kontakt med barnevernet, må de jobbe hardere enn andre for å leve opp til et ideal om hva det vil si å være en god mor, slik det fremstilles av barnevernet. Dette kan bidra til å stigmatisere noen av disse kvinnene, dersom de som følge av sin bakgrunn eller nåværende situasjon, ikke klarer å leve opp til de omfattende kravene som i dag stilles til «en god mor» (Herland & Helgeland, 2017).

I dag innebærer den normative forståelsen av hva en god mor er, at hun både er sensitiv ovenfor barnet og responderer på barnets ønsker og behov. I tillegg vektlegges det at hun setter barnet i sentrum (Hays, 1996; Bemiller, 2010 sitert i Herland & Helgeland, 2017 s. 14). I artikkelen trekker forskerne frem at mødre med ulik sosial bakgrunn vil kunne oppleve morsrollen ulikt, og ha forskjellig forståelse av hva det å være mor betyr. Likevel vil også erfaringene ligne hverandre på flere områder, ettersom de mødrene som deltok i undersøkelsen er mødre på samme tid, og i det samme samfunnet. Morsrollen slik vi forholder oss til den er sosialt konstruert, og et resultat av de diskursene vi bruker (Elvin-Nowak & Thomsson, 2001; Thomson et al., 2009; Stefansen & Skogen, 2010 sitert i Herland & Helgeland, 2017 s. 2). Hvordan vi forstår morsrollen og hva det vil si å være en god mor for oss i dag, er en konsekvens av, og baseres på kulturelle idealer. Forskerne konkluderer med nødvendigheten av å være sensitiv i møte med kvinners identitet som mødre, og for deres omtanke og omsorg for barna sine. De vektlegger at man bør anerkjenne deres integritet, også de gangene utøvelsen av morsrollen ikke samsvarer med de rådende kulturelle idealene (Herland & Helgeland, 2017).

I den andre artikkelen beskriver forskerne fedrenes opplevelse og erfaringer med foreldrerollen. Begrepet moderne farskap (contemporary fatherhood), vektlegger farens aktive involvering i barnets liv, både praktisk og emosjonelt. Denne måten å tenke om farskap er i dag et anerkjent kulturelt ideal i Norge (Halford, 2006 sitert i Herland et al., 2015 s. 2). I undersøkelsen finner forskerne at fedrenes erfaringer fra egen oppvekst, påvirker deres forhold til egne barn. Noen kan reagere med å trekke seg unna barna sine, eller holde de på avstand. For noen er problemene fra fortiden vanskelige å komme bort fra, og de dukker opp igjen som atferd. Dette kan ha innvirkning på deres relasjon til barna. Likevel viser

undersøkelsen at noen fedre beskriver at de er aktivt involvert i barnas liv. Flere av fedrene beskriver viktige relasjoner til andre, som barnets mor eller barnevernet. Disse relasjonen påvirker hvordan de utøver farsrollen. Å ha noen å dele ansvaret med, eller å få hjelp fra noen trekkes frem som et sentralt element for disse fedrene. Forskerne konkluderer med at mennene påvirkes av samfunnets forventninger til rollen som far, samtidig som de har med seg egne følelser og sårbarhet som følge av sin oppvekst. Dette kan skape en usikkerhet. De må forholde seg til at andre, og kanskje også de selv, stiller spørsmålsteget ved hvordan de er i rollen som far (Herland et al., 2015).

1.3 Oppgavens faglig relevans

Formålet med prosjektet «Voksenlivet- etter å ha vært barnevernsbarn», som denne oppgaven er en del av, har vært å bidra til økt kunnskap om hvordan mennesker med barnevernserfaring klarer seg i sitt voksenliv. Ettersom forskning på ungdom i overgangen fra barnevernet til voksenlivet viser at de i stor grad har behov for ulike typer sosial støtte, fremstår det som et viktig oppdrag å undersøke hvordan ulike overganger i livet kan oppleves, også i voksenlivet. Det er relevant å undersøke hva som trekkes frem av mennesker med barnevernserfaring som viktige i disse fasene, hvilket behov for støtte og hjelp de opplevde, samt deres opplevelse av eget nettverk. Det er dette jeg ønsker å bidra med gjennom denne oppgaven. Jeg vil belyse hvordan overgangen til et liv med egne barn kan oppleves av mennesker med barnevernserfaring. Her er det likevel viktig å trekke frem at det vil kunne være store variasjoner i hvordan en slik stor overgang oppleves, og hvordan disse erfaringene påvirker individet. Hensikten med denne oppgaven er å belyse og løfte frem informantenes opplevelser og erfaringer, samt en måte å analysere og tolke ders opplevelse av støtte og hjelp på. Mine funn kan gi grunnlag for en måte å tenke om hvordan overgangen til livet med egne barn kan oppleves av mennesker med barnevernserfaring. Denne kunnskapen kan anvendes i arbeidet med ungdom og unge voksne i barnevernsinstitusjoner. Sammen med ungdommene kan man snakke om hvordan det kan være å få barn, når man ikke har foreldre som kan bidra med støtte og hjelp. Videre belyser oppgaven ulike sider ved overgangen som oppleves som utfordrende for informantene. Denne kunnskapen kan bidra til økt sensitivitet, i møte med nybakte mødre og fedre med barnevernserfaring.

Kapittel 2. Teoretisk forståelsesramme

Hvordan man forklarer handlinger er avhengig av om man ser på det som en konsekvens av tilstander i samfunnet, eller om man tolker det som en følge av menneskelig samhandling. De to ulike utgangspunktene vil gi ulike forklaringer på hvorfor mennesker handler som de gjør. Felles for disse perspektivene er at det oppstår et motsetningsforhold mellom de som handler i tråd med samfunnets normer og regler, og de som ikke gjør det. Dette motsetningsforholdet kan oppstå mellom individer eller grupper, og kan medføre at individer eller grupper stemples som annerledes. Det kan være vanskelig for individet å bli kvitt et slikt stempel (Hutchinson & Oltedal, 2017 s. 169). Dette henger nært sammen med Goffmans stigmatologi (1959), og begrepene rolle og identitet som jeg presenterer i dette kapitlet. Jeg vil også gjøre rede for generell systemteori, som kan gi verktøy for å forstå hvordan mennesker handler i en større kontekst. For å illustrere hvordan mennesker inngår i ulike systemer som gjensidig påvirker hverandre vil jeg beskrive Urie Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell (Bronfenbrenner, 1979). Denne måten å tenke om sosiale systemer kan bidra til rette fokus mot faktorer som kan påvirke individet direkte, men også forhold som indirekte kan få betydning. Deretter vil jeg gjøre rede for teorier om sosiale nettverk, samt ulike former for sosial støtte og hvordan det kan oppleves av individet. Jeg anvendte fire kategorier for sosial støtte i oppbygningen av intervjuguiden, og disse beskriver jeg i dette kapitlet. Denne kunnskapen kan gi verktøy for å forstå hvordan informantene opplevde sine nettverk og de ressursene som fantes der, da de selv fikk barn. Teorien som beskrives i dette kapitlet, ligger til grunn for hvordan jeg har forstått, tolket og analysert datamaterialet denne oppgaven bygger på.

2.1 Goffmans rolle- og stigmatologi

Goffman (1959) studerte relasjoner og møter mellom mennesker. Han var opptatt av hvordan vi tolker hverandre og hvilke intensjoner som ligger bak handlingene våre. Med dette som utgangspunkt, kan man undersøke hvordan identiteter blir konstruert gjennom sosial praksis, og hvordan ulike versjoner av selvet, utfoldes og interagerer med andre på sosiale arenaer. Gjennom å tilnærme seg ulike forståelsesmåter av seg selv og andre på denne måten, kan man bli bevisst på de prosessene som bidrar til å skape sosiale avvik (Hutchinson & Oltedal, 2017).

2.1.1 Rolle

Rolle er et sentralt begrep i Goffmans (1959) teori. Han mente at mennesker spiller ulike sosiale roller gjennom hele livet, og at vi spiller disse rollene som på en scene. Det er dette som er sentralt i hans tolkning av handlinger og hvordan vi forøker å kontrollere måten vi oppfattes av andre på. Han beskriver dette med begrepsparet «offstage» og «frontstage». «Offstage» viser til hvordan vi opptrer når ingen ser på eller vurderer oss. Det er sånn vi egentlig er, og sånn vi oppfatter oss selv. «Offstage» trenger man ikke å fremstå som noe mer, eller noe annet enn slik man er. «Frontstage» er et relasjonelt begrep, ettersom det beskriver det vi viser frem i samhandling med andre. Mennesker opptrer som om verden er deres scene, i følge Goffman. Begrepet beskriver hvordan mennesker trer inn i ulike roller, og fremfører disse for andre som ser på. Så lenge personen er i en sammenheng der han eller hun kjennetegnes av å delta i en bestemt gruppe mennesker, så består rolleopptreden av all den aktivitet personen foretar seg (Goffman, 2009).

Hva som inngår i den enkelte rolles opptreden, er forhåndsbestemt. Det bidrar til å definere situasjonen for gruppen som ser på. Goffman omtaler dette som en fasade. Rollen må spilles på en slik måte at den oppfattes av andre som både ekte og overbevisende. I slik form for samhandling ønsker den som utøver rollen at publikumet skal ta det som sies og gjøres på alvor. Avhengig av hvilke kvaliteter, egenskaper og meninger rolleinnhaveren fremviser under fremførelsen, bør den fremstå på en måte som gjør at publikum tolker det de ser og oppfatter, som sant og ekte. Dersom fremføringen ikke overbeviser publikum, kan de bli opptatt av påliteligheten til det de ser og den som utøver rollen. En person kan fremstå som falsk, eller som en løgner, dersom han eller hun ikke kan overbevise publikum med sin fremføring (Goffman, 2009).

Dersom personen kun trer inn i en rolle for å realisere andre mål, kan resultatet bli at han eller hun ikke selv har tiltro til det rollen krever at fremføres. I slike tilfeller vil personen sannsynligvis heller ikke være så opptatt av publikums reaksjoner. Når en rolle spilles slik, omtaler Goffman rolleinnhaveren som en kyniker. Det kan også være slik at en person spiller rollen på en slik måte at denne oppfattes som sann, både av publikum og av seg selv (Goffman, 2009).

Det å finne en strategi for hvordan vi presenterer oss selv på en god måte, er i følge Goffman en forsvarsstrategi (Goffman, 2009). Dette innebærer at det vi presenterer for andre på den sosiale arenaen, svarer til de forventningene andre har til oss. Vi er ikke alltid bevisst de handlingene og de kategoriene vi bruker for å konstruere verden på en meningsfull måte. Dette styres av forventninger og felles oppfatninger. Dette er nettopp dette som er kjernen i Thomasteoremet, som jeg vil beskrive senere i dette kapitlet (Hutchinson & Oltedal, 2017; Levin & Trost, 2005).

Når vi samhandler med andre, finner vi raskt ut av hva slags situasjon vi befinner oss i, hva vi må vite om den eller de vi samhandler med, og hvilke sider av oss selv vi vil vise frem i den konkrete situasjonen. Forskjellen på det vi viser frem og det som er «virkeligheten», er sentralt i Goffmans tenkning. Han har blitt kritisert for at denne måten å analysere samhandling mellom mennesker på er for kynisk. Goffman svarer på denne kritikken ved å vise til at å se på sosial samhandling på denne måten, kan gi verktøy for å finne nyttige metoder for analyse av sosiale situasjoner (Manning, 1992 sitert i Hutchinson & Oltedal, 2017 s. 48).

2.1.2 Stigma

Goffman definerer et stigma som negative kjennetegn eller egenskaper ved individet, som er dypt diskrediterende (Goffman, 2009). Stigmaet gjør personen forskjellig fra andre, «normale» personer som ikke besitter stigmaet. Et stigma kan føre til at andre tenker om personen som mindre verdt, og det kan oppstå en kontrast mellom hvordan personen fremstår for andre og den faktiske sosiale identiteten. På bakgrunn av dette diskrimineres den stigmatiserte, og hans eller hennes utfoldelsesmuligheter begrenses. Denne prosessen er ofte utilsiktet. Stigma er, i følge Goffman, et sosialt fenomen som forklares som en konsekvens av relasjonen mellom egenskaper og stereotyp klassifisering av mennesker.

Hva som defineres som avvik og stigma er både sosialt og kulturelt betinget. Det er også kontekstavhengig, hvilket innebærer at egenskaper som bidrar til stigmatisering av individet i en gruppe, kan bekrefte tilhørigheten i en annen gruppe. Det kan også forandres over tid. Goffman (2009) beskriver tre ulike typer stigma. Den ene typen omfatter den fysiske kroppen, og inkluderer for eksempel kroppslige misdannelser. Den andre typen stigma kommer av det

Goffman beskriver som karaktermessige eller atferdsmessige feil, som for eksempel uærlighet eller manglende vilje til å bidra i samfunnet. Den siste type stigma er de slektsbetingede, som rase eller religion. Alle typer stigma vil potensielt kunne tiltrekke seg omgivelsenes oppmerksomhet. Dette kan føre til sosial avvising, og at individets ressurser og andre positive egenskaper kan bli oversett (Goffman, 2009).

Denne teorien baseres på kontakten mellom mennesker, gjennom de sosiale situasjonene der mennesker samhandler. Møtet mellom individet som bærer et stigma, og de «normale» er sentralt. Goffman (1968) skiller mellom to ulike perspektiv på stigma. Dersom individet tar for gitt at stigmaet er kjent eller synlig, kan stigmaet defineres som diskrediterende. I samhandling med andre kan dette føre til at personen føler seg usikker på hvordan han eller hun vil bli møtt. Hva den andre vektlegger i møtet og hva den andre egentlig tenker og mener, kan være usikkerhetsmomenter for den som bærer stigmaet. Hva slags type stigma det er snakk om, vil være av betydning for hvordan det påvirker samhandlingssituasjonen mellom den stigmatiserte og de «normale». Goffman beskriver dette gjennom å påpeke at stigmaene har ulikt «oppfattet fokus». Dette kan føre til at individet i større grad føler behovet for å spille en rolle i møte med den andre, og at nettopp fordi han eller hun har et stigma, så blir rollen vurdert annerledes enn slik andre i samme situasjon blir vurdert. Det kan for eksempel være gjennom at enkle, hverdagslige prestasjoner blir betraktet som ekstraordinære. På samme tid kan den stigmatiserte føle at alle personlige feil og mangler, blir tolket som en konsekvens av stigmaet (Goffman, 2009).

Dersom stigmaet ikke er synlig eller umiddelbart legges merke til, eller man kan anta at de man samhandler med ikke kjenner til stigmaet, betegner Goffman (1968) stigmaet som potensielt diskrediterende. Det innebærer at det kan, men ikke må få betydning for samhandlingen. Når stigmaet ikke kan sees av andre kan det likevel få betydning for individet, avhengig av hvem han eller hun samhandler med. Goffman illustrerer dette ved å beskrive hvordan det vil være nødvendig for en tyv å skjule sitt stigma ovenfor politiet, men av avgjørende betydning å fortelle om det til potensielle kunder som vil kjøpe tyvgods. Han illustrerer med dette hvordan mennesker spiller ulike roller, avhengig av hvem man samhandler med (Goffman, 1968).

I nære relasjoner til andre er det å dele av seg selv, også om ens usynlige feil og mangler, sett på som viktig. Dette kan føre til at den som har et potensielt diskrediterende stigma ofte forteller nære andre om sin situasjon, og dermed kan det få betydning for relasjonen. Også i de relasjonene vi har til familie og venner, vil samfunnets normer og forventninger påvirke interaksjonen gjennom de rollene og begrepene vi bruker og forholder oss til. Vi har standardiserte forventninger til de ulike rollene, også innad i familien. I noen tilfeller kan individet oppleve eller forvente at det er innad i familien, og blant de nære vennene at de møter den sterkeste reaksjonen på sitt stigma. Dette kan føre til at det derfor er de nærmeste det er viktigst for individet å skjule sitt stigma for. For eksempel kan foreldre som rammes av psykisk sykdom kunne ha et sterkt ønske om å skåne barna for dette (Goffman, 2009).

For å forstå denne måten å tenke på kan det være nyttig å tenke seg ulike strukturer, der møter og interaksjon mellom mennesker finner sted, som en kø på butikken, arbeidsplassen, skolegården og hjemme. I samhandling med andre, kan mennesker samarbeide om å gjøre situasjoner behagelige og lette å forholde seg til, gjennom å være høflige med hverandre, og forholde oss til felles oppfattelser av hvordan man gjør ulike sosiale situasjoner, som for eksempel å stå i kø. Dette gjør vi ofte uten å tenke oss om (Goffman, 2009; Hutchinson & Oltedal, 2017 s. 48).

Å besitte et stigma innebærer at individet ikke svarer til omgivelsenes forventninger og de stabile normene som råder i samfunnet. Det man legger merke til ved et individ, med hensyn til hans eller hennes sosiale identitet, er av betydning for personen i møte med andre mennesker. Den informasjonen man rutinemessig gir om seg selv, ligger til grunn for hvordan man håndterer sitt stigma. Dersom individet forsøker å tilpasse seg omgivelsene, kan et stigma være et forstyrrende element, som hindrer interaksjon. Dette kan gjøre det vanskelig å bli kvitt et stempel som avvikende. På denne måten konstrueres en stigmatologi, der den eller de som bærer et stigma, også tillegges andre negative egenskaper av det omkringliggende samfunnet. En slik stigmatologi kan medføre at personens egenskaper og ressurser, som ellers er verdsatt i samfunnet, blir overskygget av stigmaet. For individet kan dette oppleves som urettferdig og vanskelig (Goffman, 2009).

Hvordan de «normale» forholder seg til de stigmatiserte, er i følge Goffman en illustrasjon av et grunnleggende samfunnstrekk, som innebærer at hvordan vi kategoriserer andre mennesker som følge av normative forventninger til hvordan andre skal være og handle. I dagligspråket betegner vi ofte fremmede mennesker vi møter som kategorier, som for eksempel bussjåfør og passasjer. Disse møtene mellom ukjente mennesker, der man raskt plasserer hverandre i ulike kategorier, er utsatte for stereotype reaksjoner. Dersom man blir kjent, kan disse reaksjonene erstattes med sympati og forståelse, samt at man bedømmer personen ut i fra de egenskapene og ressursene han eller hun faktisk har. Blant familie og venner kan dette bety at et stigma aksepteres og ikke får betydning for hvordan man forholder seg til hverandre (Goffman, 2009)

2.1.3 Moralsk karriere

Begrepet «moralsk karriere» bruker Goffman (1968) for å beskrive ulike faser, fra individet erfarer sitt stigma til det blir en del av personens sosiale identitet. Goffman hevder at fasene er en følge av tilpasningsproblemer, samtidig som det er en årsak til slike problemer i møtet mellom den stigmatiserte og de «normale». Både den stigmatiserte og de «normale» forsøker å unngå å samhandle med hverandre. Det krever mer av den som har et stigma, ettersom han eller hun i større grad må gjøre dette bevisst. Dette kan føre til at den stigmatiserte ekskluderer seg selv fra sosiale arenaer (Goffman, 1968).

Hva som aksepteres og ikke i samfunnet, defineres gjennom lovverk og retningslinjer, samt gjennom de verdiene og normene vi forholder oss til. Første fase i den stigmatisertes moralske karriere, innebærer å ta innover seg samfunnets definisjon og kategorisering av ulike typer stigma, og hvordan det vil være å inneha dette. Den neste fasen innebærer at individet selv blir oppmerksom på eget stigma, og de konsekvensene det medfører. Måten personen håndterer disse to fasene på, og hvordan de utspiller seg i tid, kan føre til ulike moralske karriereveier. Goffman (1968) trekker frem fire mønstre som ofte gjør seg gjeldende. Et medfødt stigma kan for eksempel føre til at individet må tilpasse seg en situasjon der de normene han eller hun har lært og tilegnet seg i oppveksten, er standarder som er vanskelige å leve opp til. Goffman bruker et foreldreløst barn som eksempel. Barnet kan lære at det er vanlig for et barn å ha foreldre, på samme tid som han eller hun lærer å leve sitt liv uten. Når barnet blir voksent og selv blir forelder, kan det likevel stå klart for han eller henne hvordan

foreldreskap skal utøves (Goffman, 2009).

Et annet mønster kan oppstå dersom både den stigmatisertes familie og samfunnet rundt klarer å beskytte den som har et medfødt stigma, gjennom å begrense informasjonen barnet får om stigmaet. Barnet vil da oppleve seg selv og sin identitet som «normal». Hvor lenge familien kan beskytte barnet vil kunne påvirkes av hva slags type stigma det dreier seg om, og andre forhold, som for eksempel sosial klasse. Skolestart kan være et tidspunkt der barnet typisk erfarer at det har et stigma, dersom omgivelsene frem til da har kunnet skjerme barnet (Goffman, 2009).

Et tredje sosialiseringmønster illustrerer Goffman (1968) gjennom å vise til de menneskene som blir stigmatisert som ungdom eller voksne, eller de som først da oppdager at de at de alltid har vært potensielt diskreditert. For de som blir stigmatisert senere i livet, vil det ikke nødvendigvis, i like stor grad, påvirke hvordan de ser på sin egen barndom og historie. For de som oppdager at de alltid har vært potensielt diskreditert, vil denne erkjennelsen derimot kunne gjøre det vanskelig å bygge opp en ny sosial identitet. Dette er en konsekvens av at personen, før han eller hun betraktet seg selv som bærer av et stigma, hadde kunnskap om forholdet mellom stigmatiserte og «normale». Disse mønstrene beskrives som en fase i den stigmatisertes moralske karriere. På ulike måter lærer individet at han eller hun har et stigma. Dette kan påvirke måten individet tenker om seg selv, og vil kunne bli en del av hvordan individet uttrykker seg, på både bevisste og ubevisste måter. I denne fasen vil personen sannsynligvis også innlede nye relasjoner til andre som besitter samme stigma, og bli oppmerksom på at det finnes andre som befinner seg i samme situasjon. Dette kan skje som følge av å bli plassert i en institusjon, som et barnehjem eller en ungdomsinstitusjon. Personen vil da lære om det nyervervede stigmaet gjennom relasjoner til de andre som bor der. Det er disse menneskene han eller hun må akseptere som «sine egne», til tross for at det ikke stemmer overens med det bilde personen har av seg selv (Goffman, 2009).

2.1.4 Kloke mennesker

Goffman (1968) viser til en gruppe mennesker som er «normale», men som har blitt innlemmet i den stigmatisertes liv, og er sympatisk innstilt ovenfor personen. Dette kan føre til at han eller hun aksepteres av den stigmatiserte. I samhandling med en slik person trenger

ikke den stigmatiserte føle skam eller utøve selvkontroll, ettersom han ikke blir definert av sitt stigma i møte med den andre. Slike mennesker stiller seg til rådighet for den stigmatiserte, og blir godtatt og akseptert som «æresmedlem». Disse menneskene viser i hvilken grad de «normale» kan behandle den stigmatiserte som en som ikke hadde et stigma. Likevel trekker Goffman (1968) frem at dette kan nå et punkt der den «kloke» alltid ønsker å tale de stigmatisertes sak, og dermed bærer en byrde som ikke er deres. Gjennom å behandle stigmaet som noe nøytralt og selvfølgelig, kan de tvinge andre til å ta et moralsk standpunkt til egne holdninger. Denne fremtoningen kan misforstås og mistolkes. Forholdet mellom den stigmatiserte og den «kloke» kan også bære preg av usikkerhet, da den stigmatiserte kan være redd for at den andre vil slutte å være «klok», og igjen klassifisere med utgangspunkt i stigmaet. Den «kloke» kan også være usikker på om han eller hun faktisk er akseptert (Goffman, 1968).

Klokskap kan erverves på ulike måter, men ofte er det en konsekvens av en personlig erfaring som i stor grad har påvirket individet. Det kan komme av at man jobber tett på mennesker, for eksempel i en institusjon. Gjennom jobben får personen da unik kunnskap om den stigmatisertes situasjon. Mennesker kan også bli kloke dersom man er i familie med, eller på en eller annen måte tilknyttet en person som bærer et stigma. Dette kan føre til at det omkringliggende samfunnet i noen tilfeller behandler også nærstående personer, med utgangspunkt i den enes stigma. I slike tilfeller vil stigmaet kunne påvirke andre enn den som faktisk bærer det, og få konsekvenser for menneskene rundt den stigmatiserte. Et eksempel på dette kan være at et barn av en alkoholisert mor blir mobbet, og at andre foreldre ikke ønsker at deres barn skal være med dette barnet hjem. En konsekvens av morens stigma er da at noe overføres til barnet (Goffman, 2009).

Goffmans teori om roller og stigma vil senere anvendes i analysen av datamaterialet som ble skapt gjennom intervjuene med informantene. I det videre vil jeg kort gjøre rede for generell systemteori, og ulike måter å forstå sosiale systemer på. Denne teorien ligger til grunn for hvordan jeg har forstått informantenes beskrivelse av sine nettverk og de sosiale ressursene de opplevde at var tilgjengelige da de ble foreldre for første gang.

2.2 Systemteori

Systemteori har hatt innvirkning på det formelle kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid, ettersom det gir verktøy for å forstå og respondere på mennesker i deres miljø (Bartlett, 1970 s. 89; Gordon, 1969 s. 6 sitert i Healy, 2005 s. 132). Gjennom systemiske analyser kan man ta for seg de ulike systemene mennesker inngår i, med fokus på den interaksjonen som foregår i, og på tvers av de sosiale systemene.

Et system kan beskrives som en gruppe av mindre enheter, som til sammen utgjør en helhet som virker sammen. En sosial struktur er en gruppe av personer der man kan definere hvem som er med i gruppa, og hvem som ikke er det. Et sosialt system består av flere relativt stabile sosiale strukturer, som gjensidig påvirker hverandre. Det finnes sosiale strukturer som er relativt stabile i alle samfunn, og disse knytter mennesker til hverandre. Slike strukturer kan være et nabolag, en arbeidsplass eller en familie. Fordi vi kan skille mellom hvem som inngår i gruppen og hvem som ikke gjør det, er det et sosialt system. Familien kan videre bestå av et «foreldresystem» og et «barnesystem». Dersom foreldrene går fra hverandre, endrer familiesystemet seg. De ulike systemene påvirker hverandre gjensidig. En slik måte å tenke om familier på, kan bidra til å forstå mennesker og deres handlinger i den konteksten de befinner seg i (Hutchinson & Oltedal, 2017 s. 137).

Dette perspektivet bygger på funksjonalismen, som tar utgangspunkt i samfunnet som et sosialt system, bestående av mange sammenhengende bestanddeler. Disse delene befinner seg i en likevektsstilling, som innebærer at endringer i en bestanddel vil føre til endringer i andre bestanddeler. Endringer skjer som følge av en overordnet sosial orden, og vil foregå gradvis over tid. Dette perspektivet har et harmonisk syn på samfunnsutviklingen, og beskriver hvordan samfunnet regulerer seg selv, slik at det fungerer på best mulig måte. Denne måten å tenke om samfunn på, er lik måten biologien beskriver kroppens selvregulerende egenskaper. Det som skiller de menneskelige systemene fra systemene i biologien, er at de skapes og opprettholdes gjennom kommunikasjon. De oppstår for å fylle en funksjon, og opprettholdes og utvikles gjennom at mennesker kommuniserer med hverandre. Denne kommunikasjonen kan analyseres for å forstå balansen og samspillet mellom individene i systemet. Dette gjør man gjennom å først se på systemet som en helhet, og deretter på interaksjonen mellom individene som inngår i disse (Hutchinson & Oltedal, 2017 s. 140).

Systemteorien kan på denne måten bidra til å beskrive og forklare hvorfor noe skjer. Den generelle systemteorien fra 1950-tallet var preget av en årsak-virkningsforklaring, der grunntanken er at en handling fører til en annen, A fører til B. Bilen stopper fordi føreren trækker på bremsen. Dersom man anvender slike årsaksforklaringer i et forsøk på å forstå sosiale problemer, vil man kunne få et forenklet bilde av situasjonen, som kan føre til at man trekker feilaktige slutninger. Gjennom å vektlegge den gjensidige påvirkningen innad i systemene som et resultat av utveksling og transaksjoner mellom menneskene og miljøet de befinner seg i, vil vi ha flere verktøy for å kunne forstå og forklare hendelser. I den nyere retningen som kalles kompleks systemteori, er denne måten å tenke om handlinger mer vanlig. Det er denne teorien som ligger til grunn for hvordan man i sosialt arbeid ser på, og undersøker sosiale problemer. Tenkningen åpner for en sirkulær årsaksforståelse, som innebærer at man tar høyde for ulike årsaker til at noe skjer. I en intervju situasjon kan det å ha med seg en slik tenkemåte bidra til at man stiller ulike type spørsmål, fra ulike innfallsvinkler (Hutchinson & Oltedal, 2017). I analysen av empirien kan det å veksle mellom et individ- og samfunnsfokus gjøre at man kan finne ulike måter å forklare de samme hendelsene på (Hutchinson & Oltedal, 2017 s. 142). I det videre vil jeg beskrive ulike måter å tenke om sosiale systemer og nettverk, og betydningen det kan ha for individet.

2.2.1 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

Bronfenbrenner (1979) utviklet en modell som viser hvordan individet må forstås i et systemperspektiv, som en del av en større helhet. Den utviklingsøkologiske modellen er en modell som kan bidra til et systemisk perspektiv på alle de sosialiseringssprosessene mennesker inngår i. Den illustrerer hvordan ulike systemer gjensidig påvirker hverandre. Endringer i ett system vil kunne få konsekvenser for andre deler av systemet (Gulbrandsen, 2006; Hutchinson & Oltedal, 2017 s. 148). Modellen består av fire ulike systemer, illustrert som sirkler. Den innerste sirkelen beskrives som mikrosystemet. Dette systemet skapes gjennom situasjoner der man møter andre mennesker, ansikt til ansikt. Mesonivået illustreres av en større sirkel, og blir definert som forholdet mellom flere mikrosituasjoner. Dette nivået kan for eksempel vise til hvordan trivsel på arbeidsplassen kan påvirke hvordan man har det på fritiden. Bronfenbrenner mente at samspillet mellom mikrosystemene på dette nivået er grunnleggende for sosialiseringen. Den neste sirkelen i modellen illustrerer eksosystemet, og viser til arenaer eller hendelser som ikke påvirker individet direkte, men som likevel får

betydning for de andre systemene. Dersom for eksempel en av foreldrene mister jobben, vil det indirekte kunne påvirke barna i familien, som ikke lenger kan drive med dyre fritidsaktiviteter. Den ytterste sirkelen kalles makrosystemet. Den illustrerer samfunnet, og hvordan politikk, økonomi, verdier og tradisjoner får betydning for de andre systemene og dermed også påvirker individet (Hutchinson & Oltedal, 2017).

I senere tid ble Bronfenbrenner (1979) opptatt av tidsperspektivet i menneskers utvikling, samt det å være knyttet sammen med andre. Han la derfor til tre tidslinjer til den utviklingsøkologiske modellen, for å bedre kunne beskrive og forstå menneskers psykologiske utvikling. En av tidslinjene beskriver personlig utvikling, en er samtidshistorisk og en er en generasjonslinje som beskriver storfamilien. Bronfenbrenner trekker frem betydningen av det å erfare å være nær andre, samt den viktige tilknytningen til viktige andre. I slike relasjoner kan andre mennesker være forbilder og rollemodeller for handlinger og atferd, bidra med kunnskap og være sosiale kontrollører. I de relasjonene vi har til andre, og i samhandling med andre i ulike kontekster, sosialiseres og formes individet. De nettverkene vi inngår i må forstås som ulike systemer, som kan gjøres til gjenstand for analyse. For å kunne forstå og beskrive menneskers opplevde situasjon, kan denne modellen bidra til å illustrere de mange ulike faktorene som får betydning for individet, både direkte og indirekte (Guldbrandsen, 2006; Hutchinson & Oltedal, 2017).

2.2.2 Sosiale nettverk

Et sosialt nettverk kan defineres som et sett av relativt varige, uformelle relasjoner mellom mennesker (Bø & Schiefloe, 2007). Mitchel (1969) definerer et sosialt nettverk som *«et typisk kontaktmønster i en gruppe av visse personer, hvor kontaktmønsteret har den egenskapen, som helhet betraktet, at det kan anvendes for å forklare hvordan disse personene oppfører seg»* (siteret i Klefbeck & Ogden, 2003 s. 61).

De sosiale nettverkene oppstår når flere relasjoner, på ulike måter, virker sammen. Dette knytter mennesker sammen til et større system, som utgjør den sosiale strukturen. Denne tilknytningen har en avgjørende betydning for hvordan mennesker opplever sin livssituasjon (Fyrand, 2016). Hvordan man opplever de relasjonene man har, er avhengig av hva slags type

relasjon det er, hvor sterk den er, og hvilken betydning den har for individet. Tilknytningene til andre kan være både direkte og indirekte (Bø & Schiefloe, 2007).

Bø og Schiefloe (2007) trekker frem viktigheten av gode, tillitsfulle og varige relasjoner til andre mennesker, samt hvilken betydning det kan ha for måten individet håndterer utfordringer på. Mennesker har grunnleggende sosiale behov, som tilfredsstilles i meningsfulle, forutsigbare og trygge relasjoner med andre mennesker. Deltakelse i nettverk kan også gi tilgang til ulike ressurser, som hjelp, støtte, materielle goder, trøst og omsorg. I hvilken grad de nettverkene man inngår i gir tilgang til ressurser vil variere. Dersom man har få relasjoner til andre, eller de man har kontakt med har lite ressurser som følge av egne livsproblemer eller utfordringer, vil tilgangen kunne være begrenset. Det er også slik at hva vi forventer av de vi samhandler med varierer. I hvilken grad vi opplever at relasjonen vi har til andre forplikter oss, vil være avhengig av hva slags type relasjon man har, og dens styrke. I nære relasjoner kan man være villig til å gjøre nesten hva som helst for den andre, mens i andre, fjernere relasjoner, kan man føle at man ikke er forpliktet på samme måte. Dette gjelder også tilgangen til de ressursene som finnes i de personlige nettverkene vi inngår i. I et ressursperspektiv kan nettverkene vurderes med utgangspunkt i grad av allsidighet og robusthet. Dette innebærer at det å ha flere tilganger som kan bidra med ressurser, regnes som en styrke ved nettverket, mens det kan være sårbart dersom det kun består av en, eller få andre mennesker (Bø & Schiefloe, 2007).

Vi kan skille mellom ulike typer nettverk, avhengig av hva vi ønsker å undersøke. Individnettverk kan brukes for å undersøke enkeltindividets sosiale situasjon og hans eller hennes tilknytning til sine omgivelser. Dette nettverket beskriver relasjoner til mennesker som er varige, personlige og direkte. De kontekstuelle nettverkene viser til et sett av uformelle relasjoner innenfor avgrensede grupper, og sier noe om de sosiale kvaliteter og egenskaper mellom mennesker som befinner seg i felles omgivelser. Dette kan være et nabolag eller en arbeidsplass. De partielle nettverkene beskriver relasjoner oppstår som følge av bestemte typer aktiviteter, kunnskap eller felles interesse, for eksempel deltakelse i frivillige organisasjoner (Bø og Schiefloe, 2007 s. 43).

Det sosiale nettverket kan bidra til å beskytte individet fra virkninger av stress og har betydning for barns utvikling (Bronfenbrenner, 1979; Gottlieb, 1981 sitert i Killén, 2004 s.328). Det er også påvist nær sammenheng mellom mødres positive opplevelse av sitt nettverk, og graden av sensitivitet ovenfor spedbarnet. Det å vite at det finnes mennesker som vil hjelpe til når man trenger det, kan skape trygge relasjoner som bidrar til identitetsutvikling (Killén, Klette & Arnevik, 2005 sitert i Killén, 2004 s. 238).

Bø og Schiefloe (2007) beskriver hvordan foreldres nettverk får betydning for barns utvikling, både direkte og indirekte. De trekker frem at et nettverk vil kunne bidra med emosjonell og materiell støtte til foreldre. At foreldrene opplever å ha stabile andre å hevende seg til, som de kan dele både gleder og sorger med, kan være av betydning. Forfatterne trekker også frem at det å ha venner man kan bruke for å dekke ulike behov, samt noen som kan gi emosjonell og praktisk støtte, kan styrke foreldres selvtillit og deres opplevelse av seg selv som omsorgsperson. Nettverket kan også være grensesettende, gjennom at andre medlemmer av nettverket utøver sosial kontroll, gjennom både direkte og indirekte sanksjoner. Andre nettverksmedlemmer kan også være rollemodeller. Det å ha relasjoner til andre omsorgspersoner og foreldre i samme situasjon som en selv, innebærer at man kan lære av andres oppdragelsesstil og få inspirasjon til ulike måter å gjøre ting på. Venner kan anbefale eller fraråde måter å handle og samhandle med barnet på. De kan gi tips, råd og komme med ideer til aktiviteter som omfatter fritid og lek (Bø & Schiefloe, 2007).

Killén (2004) viser til Svedheim (1995), som definerer «det gode nettverk», og hevder at det kjennetegnes av 25 personer, jevnt fordelt på familie, venner og kollegaer, som oppleves som viktige og trygge for personen, og som han eller hun har kontakt med jevnlig. Killén (2004) vektlegger derimot at hva som er et godt nettverk best defineres av foreldre og barn selv. Et godt nettverk vil variere fra person til person, ettersom de består av ulike mennesker og fordi de oppfattes ulikt. Det er den enkeltes opplevelse av sitt nettverk som er avgjørende (Killén, 2004 s. 139). Likevel er det slik at kontakt mellom ulike deler av nettverket kan være av betydning for hvordan det oppleves av individet (Bronfenbrenner, 1979). Ettersom nettverk innebærer tilgang til ressurser, kan det få uheldige konsekvenser dersom man opplever uønsket isolering, ha få andre i sitt nettverk, eller å bli utstøtt fra fellesskapet. Det å oppleve at

man ikke er en del av et trygt og aksepterende fellesskap, kan føles vanskelig for den det gjelder og føre til en følelse av ensomhet (Bø og Schiefloe, 2007).

2.2.3 Sosial støtte

I hvilken grad nettverket rundt individet har ressurser til å bidra med sosialstøtte og hjelp, kan ha betydning for både helse og generell trivsel. Bø og Schiefloe (2007) skiller i likhet med Paulsen og Berg (2016), mellom fire ulike former for sosial støtte. Emosjonell støtte anvendes som en samlebetegnelse for omsorg, empati, sympati, anerkjennelse, det å ha noen å utveksle følelser med, samt det å ha noen å dele gleder og sorger med. Instrumentell og materiell støtte viser til det å kunne regne med praktisk hjelp, låne noe dersom man har behov for det, og det å vite at man har et økonomisk sikkerhetsnett. Denne kategorien kaller Paulsen og Berg (2016), praktisk støtte. Det å bli tilført kunnskap, innsikt og ferdigheter gjennom relasjon til andre, omtaler Bø og Schiefloe (2007) som informativ støtte. Dette er delvis sammenfallende med kategorien Paulsen og Berg (2016) kaller støttende bekreftelser. De trekker frem veiledning, samt råd og tilbakemeldinger, som setter individet i stand til å vurdere seg selv og til å ta veloverveide valg i sin beskrivelse av denne type støtte. Den siste kategorien Bø og Schiefloe beskriver, er vurderingsstøtte. Denne kategorien beskriver hvordan det å bli vurdert på egen atferd, få hjelp til å ta stilling til situasjoner, løse utfordringer og problemer, samt støttet til å ta egne valg, er former for sosial støtte som kan være av betydning for ungdommer i overgangen til voksenlivet. Dette omtaler Paulsen og Berg (2016) som deltakende støtte.

Effekten av den sosiale støtten kan vurderes i forhold til den direkte effekten. Dette innebærer å se på de positive effektene det å oppleve støtte og ha gode rollemodeller har for individets helse i det daglige. Slik støtte erfares av individet gjennom gode relasjoner til andre, det å oppleve å bli respektert og verdsatt, positive tilbakemeldinger og gjennom å bli bekreftet på egen identitet. Dette kan bidra til at individet opplever sin tilværelse som stabil og relativt forutsigbar, og kan dermed motvirke sårbarhet. Nettverk kan også ha en beskyttende effekt, og føre til at man kan oppleve mindre stress, sykdom og nederlag. Andre hevder at effekten av den sosiale støtten er mer indirekte, men at den har en dempende effekt på påkjenninger og utfordringer individet opplever (Medalie 1985; Dalgard et al 1995; Gottlieb, 1981 sitert i Bø og Schiefloe, 2007 s. 214).

Hvordan vi forholder oss til hverandre er et resultat av hvordan vi opplever situasjonen vi befinner oss i, og den vi samhandler med. Mead (1934) beskriver dette ved å hevde at individene ikke samhandler med hverandre, men med sin oppfattelse av den andre (sitert i Hutchinson & Oltedal, 2017 s. 39). Sidney Cobbs (1976) definisjon av sosial støtte som «informasjon som leder et individ til å oppleve seg ivaretatt, elsket og verdsatt som medlem av et nettverk hvor det inngår gjensidige forpliktelser», viser til den enkeltes opplevelse av den sosiale støtten. Han tar utgangspunkt i et fenomenologisk perspektiv, som innebærer at effekten av den sosiale støtten er et resultat av den enkeltes opplevelse, enten det er gitt gjennom gode råd, hjelp i en vanskelig situasjon eller en klem (Cobb, 1976 s. 300 sitert i Bø og Schiefloe, 2007 s. 214).

Fenomenologi er studiet av den prosessen som gjør at vi blir bevisst på ting som oppleves som meningsfullt. Handlinger får mening gjennom hvordan den oppleves av individet, og denne meningen er sosialt skapt i relasjon til andre mennesker. Man tar utgangspunkt i den personen som skaper mening, og derfor kan ulike mennesker ha ulik oppfattelse av en og samme situasjon (Hutchinson & Oltedal, 2017). Dette innebærer også at forventningene til hvorvidt sosial støtte er tilgjengelig, og tilliten til at det sosiale støttesystemet kan mobilisere når det er behov, er avgjørende, ettersom dette vil variere fra person til person. Noen vil oppleve å ha et sterkt sikkerhetsnett, som alltid er der når man faller, mens andre aldri har opplevd å bli fanget på den måten. Denne forventede tilgjengeligheten av sosial støtte og hjelp fra viktige andre, kan føre til at stress og utfordringer virker mindre truende. Mennesker som ikke forventer slik støtte og hjelp fra sitt nettverk, kan utvikle en vanemessig pessimisme, der de tenker at ting går galt uansett. De kan føle seg maktesløse eller føle at ingen bryr seg om dem, eller deres situasjon. I slike tilfeller kan også velmenende hjelp fra andre ikke oppleves som god, men derimot fornærmende, invaderende eller krenkende (Bø og Shiefloe, 2007). For å kunne undersøke den subjektive opplevelsen av overgangen til livet med egne barn, og i hvilken grad mennesker med barnevernserfaring har behov for, og mottar støtte og hjelp, var jeg avhengig av å snakke med mennesker som var villige til å dele av sin erfaring med meg. I det neste kapittelet vil jeg beskrive hvordan jeg gikk frem for å fremskaffe det datamaterialet som ligger til grunn for denne oppgaven.

Kapittel 3. Metode

Metode kan defineres som veien til målet (Kvale & Brinkmann, 2015). Det kan være en fremgangsmåte for å skape ny kunnskap, eller for å etterprøve en allerede eksisterende påstand eller data fremskaffet av andre (Dalland, 2012). Halvorsen (2004) tolker begrepet i videre forstand og definerer metode som læren om å systematisere og analysere data. Metoden angir dermed hvordan vi bør gå frem for å skape eller etterprøve kunnskap. Avhengig av hva man ønsker å finne ut, og rammene for undersøkelsen, vil man stå ovenfor et valg av metode. I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for, og begrunne den metodologiske tilnærmingen jeg har valgt for å svare på mine problemstillinger. Jeg vil beskrive hvordan jeg gikk frem for å skape datamaterialet jeg har lagt til grunn for analysen, samt hvilke utfordringer jeg opplevde underveis.

I kvalitativ forskning ønsker man å undersøke det spesielle (Kvale & Brinkmann, 2015). I min problemstilling har jeg definert at jeg ønsket å finne ut hvordan overgangen fra et liv uten barn, til et liv med egne barn opplevdes av mennesker med barnevernserfaring. En kvalitativ tilnærming til temaet ble et naturlig valg, da det var informantenes beskrivelser av erfaringer og opplevelser jeg var nysgjerrig på.

3.1 Min forforståelse

I følge Dalland (2012) kan man ikke unngå å ha tanker om temaet man skal undersøke. Gjennom å gjøre rede for min forforståelse ønsker jeg å synliggjøre min motivasjon for å gjøre nettopp denne undersøkelsen, samt hvilke tanker jeg hadde om temaet før jeg begynte prosessen med å intervju informantene.

Jeg tror at alle har behov for bekreftelse og anerkjennelse. Ved store overganger i livet, kan man ha behov for nettverk, og de ressursene som finnes der. Hjelp og støtte trenger ikke nødvendigvis komme fra familie. Kanskje finner man mer støtte i den andre forelderen, i svigerforeldre, hos venner eller kanskje på nettet? Jeg har antatt at mennesker med erfaring fra barnevernet trenger støtte og hjelp, slik som meg, men kanskje de egentlig klarer seg selv? Jeg hadde flere spørsmål, som senere lå til grunn for den endelige problemstillingen min. Disse

dreide seg om hvor informantene søkte hjelp, og om de fikk et nytt eller annerledes forhold til sine foreldre da de selv fikk barn. Jeg lurte også på om de opplevde å få bekreftelse og støtte fra andre i sin omgangskrets. Videre hadde jeg fordommer, som blant annet besto av at jeg tenkte at mennesker med barnevernserfaring kanskje har vært i kontakt med barnevernet etter at de selv ble foreldre, og at det oppleves som en nedtur. Jeg var usikker på om jeg ville få snakke med mennesker som hadde denne erfaringen, og om de ville fortelle meg sin historie. Jeg tenkte også at vi i stor grad formes av vår egen oppvekst, og at vi bevisst eller ubevisst bruker metoder og teknikker vi selv har lært når vi blir foreldre.

3.2 Kvalitativ metode

Et kvalitativt forskningsintervju kan gi tilgang til menneskers grunnleggende opplevelse av seg selv og sin virkelighet. Ved å være interessert i menneskers fortellinger om seg selv og sitt liv, samt hvordan de opplever og forstår verden, tar man utgangspunkt i at virkeligheten skapes av menneskene som oppfatter den. Dette er en åpen fenomenologisk tilnærming til det materialet som skapes i intervjuet. Intervjuet er en profesjonell samtale, med utgangspunkt i hverdagspråk. Det er i dette samspillet kunnskapen skapes. Samspillet som oppstår i en intervjusituasjon innebærer at både forsker og informant forholder seg til hverandre. Gubrium og Holstein (2012) beskriver hvordan mennesker skaper et jeg. I samhandlingen under intervjuet underbygges det refleksive selvet, som kan formidle og reflektere over egne erfaringer og formidle mening om seg selv og sin verden (sitert i Kvale & Brinkmann, 2015 s.117). Alle svarene informantene gir, er et resultat av at de har tolket både intervjusituasjonen og spørsmålene jeg stilte. En grunnleggende antakelse i denne måten å tenke om intervjusituasjonen på, er at den er aktiv og at intervjuforskning produserer betydning, fremfor å avdekke den (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.2.1 Utvalg

I kvalitativ forskning er valg av informanter viktig. Før intervjuprosessen kan begynne må man velge hvem man ønsker å intervju, hvor mange, og hvilke kriterier de skal velges ut i fra. Det er viktig å redegjøre grundig for utvalget som ligger til grunn for de resultatene man får (Kvale & Brinkmann, 2015). På grunn av oppgavens omfang hadde jeg på forhånd avgjort at jeg ønsket å intervju fire til seks personer. Et generelt informasjonsskriv om prosjektet «Livet etter å ha vært barnevernsbarn», ble sendt ut høsten 2018 av Jan Storø, til 49 mulige

informanter som alle har bodd i en eller flere barnevernsinstitusjoner i løpet av sin oppvekst. Det inneholdt en kort beskrivelse av de forskjellige underprosjektene, og spesifiserte at jeg ønsket å snakke med mennesker som har fått egne barn. Totalt ni personer henvendte seg til meg. Av de ni, intervjuet jeg fem stykker. Tre kvinner og to menn. Jeg valgte ut de tre første personene som henvendte seg til meg. To informanter plukket jeg ut på bakgrunn av det de skrev i sin henvendelse. Jeg ønsket å få innblikk i både kvinner og menns opplevelse av overgangen til et liv med egne barn, og valgte derfor informanter av begge kjønn. Jeg hadde gjort en avtale om intervju med en sjettede informant, men på grunn av sykdom ble dette intervjuet avlyst. Jeg henviste tre personer videre til to andre prosjektdeltakere som trengte informanter til sine prosjekter. En hadde henvendt seg til flere, og det var derfor ikke nødvendig å henvise denne informanten videre.

3.2.2 Intervjuguide og gjennomføring

Det man ønsker å snakke om i intervjusituasjonen, samt strukturen på intervjuet, kan forberedes gjennom å lage en intervjuguide. I forberedelsene til et semistrukturert intervju, velger man ut temaer man ønsker å snakke om, og stiller opp forslag til spørsmål. Deretter blir det opp til forskeren i intervjusituasjonen i hvor stor grad intervjuguidens rekkefølge følges og hvilke spørsmål som stilles. På denne måten kan man også velge å ikke stille de planlagte spørsmålene, men i stede følge opp informantens svar. Dette kan åpne for nye temaer og kunnskap man kanskje ikke hadde sett for seg på forhånd (Kvale & Brinkmann, 2015).

Jeg lagde en intervjuguide som ble sendt inn som vedlegg til søknaden til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Alle forskningsprosjekter som behandler sensitive personopplysninger må meldes dit og godkjennes før prosjektet gjennomføres. Før prosjektet kunne vurderes ønsket NSD en spesifisering av hvorvidt det var nødvendig å samle inn identifiserende opplysninger om tredjepersoner, slik det først var beskrevet i søknaden. Etter en samtale med saksbehandler ved NSD kom vi frem til at det ville være mer hensiktsmessig å jobbe med spørsmålsformuleringen, slik at jeg oppfordret informanten til å snakke i generelle ordelag fremfor å innhente samtykke fra tredjepersoner, eller å søke om fritak fra dette. Jeg endret for eksempel spørsmålet «hvem var du sammen med» til «var du sammen med venner/familie/andre?»

Intervjuguiden la opp til et kronologisk intervju. Den var delt inn i tre hovedtemaer, før- da- og etter at du fikk egne barn. Da jeg var særlig opptatt av det opplevde behovet for støtte og hjelp i denne perioden, formulerte jeg et spørsmål som innebar at informanten skulle fortelle om en dag da det skjedde noe bra, og en dag han eller hun opplevde at det skjedde noe dårlig. Formålet med denne typen spørsmål var at informanten fritt kunne beskrive en positiv og en negativ opplevelse, slik han eller hun ønsket. Gjennom disse spørsmålene ønsket jeg å få et innblikk i hvem informanten opplevde både positive og negative hendelser i livet sammen med, på ulike tidspunkt, og hvem de følte at de kunne snakke med dersom de ønsket å dele slike opplevelser med noen. På denne måten dannet jeg meg et bilde av hvem de opplevde som viktige i sitt nettverk på ulike tidspunkt i livet. Åpne spørsmål som gjør at informanten fritt kan fortelle om sin opplevelse av en hendelse, kan åpne for mange ulike former for analyse og temaer (Kvale & Brinkmann, 2015 s. 166).

Jeg tok utgangspunkt i de fire ulike kategoriene for sosiale støtte som beskrives av Paulsen og Berg (2016) som viktig for ungdommer i overgangsfasen til voksenlivet. Disse er praktisk støtte, emosjonell støtte, støttende bekreftelser og deltakende støtte. Bakgrunnen for dette var at jeg ønsket å finne ut om sosial støtte også opplevdes som viktig av mennesker med barnevernserfaring i overgangen til livet med egne barn. Praktisk støtte viser til økonomisk veiledning og hjelp, det at noen stiller opp i hverdagen og hjelper til med små og store utfordringer. Jeg spurte informantene om de hadde tilgang til barnevakt og om de opplevde å ha noen å ringe til dersom de lurte på noe da de ble foreldre første gang. Dette gjorde jeg for å få et innblikk i hvorvidt de opplevde denne formen for sosial støtte i denne perioden i livet.

Emosjonell støtte viser til hvorvidt man opplever å ha noen som elsker og bryr seg om en (Paulsen & Berg, 2016). I intervjusituasjonen var jeg opptatt av informantenes nettverk, og hvem de beskrev at var betydningsfulle for dem da de ble selv ble foreldre. Videre beskriver Paulsen og Berg (2016) at støttende bekreftelser viser til hvorvidt man opplever å få veiledning, råd og tilbakemeldinger fra andre, som gjør at man kan evaluere seg selv og situasjonen man befinner seg i, og ta veloverveide valg. For å undersøke om denne formen for støtte var tilgjengelig for informantene, spurte jeg dem om hva de gjorde, eller hvem de snakket med når de sto i situasjoner der de ikke visste hva de skulle gjøre etter at de fikk barn.

Den siste kategorien Paulsen og Berg (2016) trekker frem som viktig for ungdommer i overgangen til voksenlivet, er deltakende støtte. Noen som var der og støttet ungdommene til å ta egne valg som omhandlet eget liv og gi veiledning og støtte til å være selvstendige. Jeg undersøkte hvorvidt informantene hadde deltatt i barselgrupper, eller andre arenaer sammen med andre i samme situasjon som dem, da de ble foreldre for første gang.

Jeg gjennomførte tre intervjuer hjemme hos informantene og to intervjuer i grupperom på OsloMet. Hver informant fikk mulighet til å velge sted og tid, slik at det medførte minst mulig ulempe for dem. Under ett intervju var det et lite barn til stede. Jeg brukte diktafon under alle intervjuene. Jeg hadde med notatblokk dersom jeg skulle ha behov for å notere underveis. For å forberede meg til intervjusituasjonen leste jeg metodelitteraturen nøye, og tenkte gjennom hvordan jeg kunne forberede meg på best mulig måte. Jeg reflekterte over hvordan jeg ville kunne påvirke situasjonen og hvordan ulike kontekster ville kunne ha betydning for selve intervjuet. Jeg gjorde et prøveintervju med et familiemedlem for å teste ut spørsmålene mine på forhånd.

Jeg hadde relativt mange underspørsmål til hvert tema, for å øke sannsynligheten for å få utfyllende svar. Jeg ønsket også å sikre at informanten snakker om temaene som problemstillingen åpner for. På denne måten er intervjuguiden et verktøy for å skape kunnskap som kan bidra til å svare på problemstillingen (Kvale & Brinkmann, 2015 s. 162). Likevel passet jeg også på å la informantene få fortelle fritt om det de ønsket, ettersom det var deres erfaringer og opplevelser jeg var interessert i. Dette førte til at jeg fikk et rikt og variert datamateriale.

3.3 Analyse

Datamaterialet som ligger til grunn for denne oppgaven er basert på de fem kvalitative intervjuene. Arbeidet med analyse av datamaterialet er en dynamisk prosess, og analysearbeidet gjøres hele tiden, fra intervjusituasjonen, til den endelige presentasjonen av funnene i denne oppgaven (Braun & Clarke, 2006, s. 86). Jeg vil nå gjøre rede for det teoretiske perspektivet jeg har anvendt gjennom denne prosessen, samt hvordan jeg gikk frem for å gjøre om lydfilene jeg tok opp i intervjuene, om til skreven tekst. Jeg beskriver videre hvordan jeg gikk frem for lage en analysemodell for å analysere datamaterialet.

3.3.1 Et interaksjonistisk perspektiv

Et interaksjonistisk perspektiv i tolkningen av datamaterialet innebærer at man fokuserer på intervjuets innhold og form. Man er også opptatt av funksjon, som dreier seg om informantens selvpresentasjon, samt konteksten datamaterialet ble skapt i. Dette innebærer at målet med analysen ikke er å avdekke sannhet, men å analysere den meningen og de historiene som oppstår i intervjukonteksten. Man må derfor se på de sosiale aktivitetene som foregår i intervjuet, der både jeg som intervjuer og informanten formulerer spørsmål og svar i forhold til hverandre. Et intervju er en interaksjon mellom to mennesker, den som intervjuer og den som blir intervjuet. I dette samspillet vil begge handle i forhold til hverandre, og begge påvirkes av hverandre. Dersom det hadde vært en annen intervjuer ville samspillet kunne vært et annet, og den kunnskapen som ble produsert ville blitt annerledes (Kvale & Brinkmann, 2015). Gjennom å anerkjenne min rolle som deltaker og bidragsyter til det datamaterialet som skapes i intervjuet, blir ikke det et problem, men en del av den datamaterialet som skal analyseres (Järvinen & Mik-Meyer, 2005; Aase & Fossåskaret, 2014).

2.3.2 Symbolsk interaksjonisme

Begrepet symbolsk interaksjonisme viser til en måte å se på og analysere den sosiale virkeligheten (Blumer, 1969; Mead, 1934 sitert i Hutchinson & Oltedal, 2017 s. 39). Det er et perspektiv som bidrar til å rette fokus mot interaksjonen mellom individ og samfunn. Det kan gi verktøy for å analysere samfunn og menneskene det består av. Grunnleggende for denne måten å forstå grupper i samfunnet og menneskelig atferd på, er begrepet «definisjonen av situasjonen». Thomas og Znaniecki formulerte det gjennom teoremet «*If men define situations as real, they are real in their consequences*» (Thomas & Znaniecki, 1918-20 sitert i Levin & Trost, 2005 s.12). Dette innebærer at hvordan man oppfatter sin virkelighet, også er avgjørende for hvordan man handler. Hvordan vi definerer den situasjonen vi befinner oss i, ligger til grunn for det vi gjør. Levin og Trost (2005) omtaler dette som en pågående prosess, som innebærer at man hele tiden tolker og omdefinerer den situasjonen man opplever å befinne seg i. Vi har hele tiden mulighet til å endre atferd, basert på hvordan vi opplever situasjonen til enhver tid. Vår oppfattelse av situasjonen omfatter de menneskene vi samhandler med, men også faktorer som hvordan vi har det, helsen vår, været, eller om det vi gjør oppleves som meningsfullt for oss (Levin & Trost, 2005; Hutchinson & Oltedal, 2017).

Sosial interaksjon er grunnleggende innenfor dette perspektivet. Å interagere er å samtale, både gjennom språk, men også kroppsspråk og nonverbal kommunikasjon. Å ikke handle, i situasjoner der det forventes at vi gjør det er også en form for interaksjon. Når vi tenker, er det en form for interaksjon med oss selv. Språket vi snakker og tenker med, består av ord som har mening for oss. Disse ordene er symboler, ettersom de har samme mening for oss, som for andre som snakker samme språk. Begrepet familie er dermed et symbol i de fleste sammenhenger (Levin og Trost, 2005).

Hvordan vi opplever virkeligheten, både den fysiske og den sosiale, er subjektivt. Vi tolker det vi opplever i lys av det vi gjennom sosialisering har lært at ting heter og brukes til. Disse sidene ved vår opplevelse av virkeligheten får et objektivt preg, fordi vi er relativt enig om hvilken betydning vi tillegger ordene og tingenes funksjon. Alle har en grunnleggende forståelse av hva begrepet familie betyr. Likevel vil man kunne få mange ulike svar, når man ber mennesker beskrive sin familie. Måten individet oppfatter sin familie, og hvem som inngår i den, er avhengig av hvordan han eller hun definerer situasjonen. Dette innebærer at for å forstå menneskers atferd, må man også ta høyde for at den situasjonen han eller hun befinner seg i inneholder subjektive elementer, som gjør at den oppleves slik den gjør for den enkelte. Personen oppfatter og definerer sin situasjon, bevisst og ubevisst, definerer og tolker dette og handler med utgangspunkt i den måten han eller hun har tolket situasjonen på (Levin & Trost, 2005 s. 16). Dette innebærer at dersom vi ønsker å undersøke en persons opplevelse av støtte og hjelp, må vi definere hvem som befinner seg i personens sosiale nettverk og hvordan han eller hun opplever disse relasjonene (Fyrand, 2016 s. 32).

Sentralt i denne måten å tenke på er hvordan mennesker handler som sosiale individer. Mennesket er aktivt og befinner seg i hele tiden i en prosess, som innebærer at ingenting er statisk, og at ting kan utvikles og endres. Symbolsk interaksjonisme forutsetter forandring, til forskjell fra å tenke om mennesker som et sett av stabile egenskaper. Vi handler ikke med utgangspunkt i egenskaper vi har, men med bakgrunn i hvordan vi tolker situasjonen vi befinner oss i akkurat nå. Gjennom å fokusere på nåtid, vil måten vi tenker om atferd ikke bare være avhengig av personens tidligere sosialisering og erfaringer. Vi benytter oss av det vi tidligere har opplevd og erfart, når vi handler i nåtid (Levin & Trost, 2005 s. 18). Man vil dermed ikke se på for eksempel barnevernserfaring som noe som passivt påvirker individet,

men som en erfaring som kan hentes frem og benyttes som grunnlag for å forstå sin nåværende situasjon. Jeg har forstått informantenes fortellinger om hvordan de opplevde overgangen til livet med egne barn i lys av dette. Dette har påvirket både de teoretiske og metodiske valgene i oppgaven.

3.3.3 Tematisk analyse

Et hermeneutisk perspektiv i analysearbeidet kan bidra til at man først kan se på intervjuene hver for seg, deretter som et helhetlig materiale og til slutt på sammenhengen mellom dem. Dette innebærer at meningsfulle fenomener bare kan forstås i den sammenhengen den forekommer (Kvale & Brinkmann, 2015 s. 216). Den hermeneutiske sirkel beskriver hvordan fortolkning innebærer stadige bevegelser mellom helheten og delene. Vi ser på det vi skal fortolke og den konteksten det fortolkes i (Gadamer, 2004). I arbeidet med å tolke og forstå en tekst, er det sentralt å forstå hvilken mening den som ble intervjuet hadde, men også hvordan jeg tolker den. Hva jeg finner interessant og hva jeg vektlegger er et resultat av min tolkning og min forforståelse. Ulike perspektiver innebærer at man kan stille forskjellige spørsmål i arbeidet med tolkningen av datamaterialet. Dette kan forhindre at man leter etter svar som underbygger egen teori (Kvale & Brinkmann, 2013 s. 238).

Jeg benyttet en tematisk analyse for å identifisere, analysere og finne mønster i datamaterialet. Dette arbeidet kan deles opp i seks faser, som beskriver hvordan man kan gå frem for å analysere materialet. Fleksibilitet i dette arbeidet er viktig for å tilpasse analysen det datamaterialet man har, og det man ønsker å finne ut av (Braun & Clarke, 2006 s. 86).

Den første fasen består av å bli kjent med datamaterialet. Dette gjorde jeg gjennom å høre gjennom lydopptakene og transkribere disse. Denne prosessen innebærer å gjøre informantenes muntlige fortellinger om til skreven tekst. Selve begrepet transkribere betyr å transformere og beskriver hvordan noe skifter form til noe annet. Det er en prosess der man tolker og endrer det som blir sagt ansikt til ansikt, til skreven tekst. I dette arbeidet går mye av den ikke-verbale kommunikasjonen tapt. Det er også vanskelig å fange opp andre språklige elementer, som for eksempel ironi, i den skrevne teksten. Latter er noe annet på papiret, enn når den oppstår i interaksjonen. Det skrevne er noe annet enn det som ble sagt i intervjusituasjonen. Likevel opplevde jeg at det var svært nyttig å lytte til intervjuene igjen og

skrive det som ble sagt. Muligheten til å høre intervjuene på nytt gjorde at jeg kunne stoppe avspillingen og reflektere rundt de temaene som kom opp. Jeg kunne også høre deler av intervjuene flere ganger. Jeg ble oppmerksom på detaljer som tonefall og gjentakelse, samt en del av mitt eget bidrag i intervjusituasjonen. Det ble tydelig for meg hvordan jeg med korte, gjentakende ord oppmuntret informanten til å fortelle videre. Jeg ble også oppmerksom på de tilfellene der jeg uten å tenke over det, avbrøt informantens fortelling eller ikke fulgte opp de temaene informanten tok opp.

Når man skal gjøre om intervjuene til tekst, står man ovenfor flere valg. Transkripsjonene blir konstruert ved at den som transkriberer vurderer og tar avgjørelser underveis (Kvale & Brinkmann, 2015 s.204). Jeg anvendte samme metode da jeg transkriberte alle intervjuene, og valgte en ren gjengivelse av ord og setninger for å få et materiale som ville være mest formålstjenlig for min analyse. Der informanten pauset, lo eller ga uttrykk for følelser, skrev jeg det i parentes. En av utfordringene jeg støtte på var når det var naturlig med komma i setningene og når en setning sluttet. Også pausene, samt nyanser som inn- og utpust var vanskelig å få frem i den skrevne teksten. Jeg har valgt å transkribere ord og uttrykk i muntlig form og på dialekt, slik det ble sagt. Når sitater fra transkripsjonen anvendes i denne oppgaven er det endret til tilnærmet skriftlig korrekt form.

Arbeidet med transkripsjonen innebar også etiske vurderinger (Kvale & Brinkmann, 2015 s. 213). Informantenes fortellinger omhandlet sterke beskrivelser av deres erfaringer og opplevelser. De fortalte om sin oppvekst, om familierelasjoner og om andre personer i deres omgangskrets. De beskrev nær familie, og personer som har vært viktige for dem, men også mennesker som har gjort dem vondt. For å verne om informantens og andres konfidensialitet ble navn og stedsnavn ikke brukt i transkripsjonen. Også hele avsnitt som omhandlet tredjepersonsopplysninger ble fjernet fra det transkriberte materialet for å for å minimere ulempen for personene det gjelder. Dette ble gjort i samråd med NSD.

I den andre fasen av analysearbeidet er målet å lage de første kodene, som viser til temaer i datamaterialet som fremstår som interessante. Dette forarbeidet gjør at man i neste fase kan finne ut hva informanten sier som kan være meningsfullt for det man ønsker å undersøke. Temaene er gjerne bredere enn kodene, og disse er utgangspunktet for den teoretiske analysen

(Braun & Clarke, 2006 s. 88). I denne fasen leste jeg det transkriberte materialet grundig, flere ganger. Jeg lagde fargekoder til de temaene som ved gjennomlesning fremsto som viktig for informantene, og temaer som var sentrale i forhold til min problemstilling. Etter første gjennomgang av materialet endte jeg opp med temaene relasjoner, oppvekst og overgangen til voksenlivet, livet med egne barn, beskrivelse og oppfattelse av seg selv, samt foreldrerollen.

I den fjerde og femte fasen av analysearbeidet skal de ulike temaene man har kommet frem til gjennomgås. Dette gjør man for å avgjøre om de gir mening i forhold til de kodene man har anvendt. Dette kan føre til at noen temaer fremstår som mindre relevante, noen kan slås sammen, mens andre blir stående. Til slutt sitter man igjen med et tematisk analyseskjema, som gir en visuell oversikt over hvilke temaer man ønsker å analysere og hvordan de henger sammen. Med utgangspunkt i dette kan man se på datamaterialet som passer inn under de ulike avgrensede temaene og velge det man finner interessant og relevant. Analysen av temaene skal gjøres for å belyse den historien informantene forteller, og hvordan det kan sees i sammenheng med det overordnede forskningsspørsmålet (Braun & Clarke, 2006 s. 91). Gjennom arbeid med datamaterialet, samt teori og forskning på feltet, endte jeg opp med fire analysetemaer som jeg satt opp i et analyseskjema. Dette var et godt verktøy i arbeidet med analysen av datamaterialet. Det første analysetemaet er informantens oppvekst og oppfattelse av seg selv. Det andre temaet, som også fremsto som viktig for informantene, var foreldrerollen. Videre er overgangen til livet med egne barn, og relasjoner og nettverk temaer jeg har trukket frem for å belyse forskningsspørsmålet som ligger til grunn for denne oppgaven. Til slutt forsøkte jeg å knytte delene sammen gjennom å finne fellestrekk på tvers av de ulike intervjuene. Presentasjon og diskusjon av funn og analyse, sett i sammenheng med relevant teori er den sjette fasen i analysearbeidet (Braun & Clarke, 2006). Dette gjør jeg i kapittel fire.

3.4 Refleksiv objektivitet

Refleksiv objektivitet viser til at en forsker bør reflektere over sitt bidrag når ny kunnskap skapes og produseres. Når man driver forskning vil man alltid ha med seg antakelser, verdier og egen sosial posisjon. Objektivitet i kvalitativ forskning innebærer derfor at man ønsker objektivitet som intersubjektivitet. Det betyr at man gjennom arbeidet bør bruke metoder som er aksepterte innen den kvalitative forskningen, og være bevisst og forholde seg til de

retningslinjene som finnes. Man bør være åpen om de kildene man bruker og legge frem forskningen på en slik måte at andre kan tolke og lese den (Risjord, 2014). Den vitenskapelige kvaliteten og de etiske vurderingene som gjøres gjennom arbeidet, vil preges av den som gjør undersøkelsen og hans eller hennes integritet, kunnskap og refleksjon rundt temaet (Kvale og Brinkmann, 2015). I et hermeneutisk perspektiv er det nettopp fordommene vi har, som gjør at vi kan forstå det vi opplever og treffe velinformerte dommer (Gadamer, 2004). Dette innebærer at vi har med oss fordommene våre, og at disse preger hva vi er opptatte av og hvordan vi forstår verden. Som følge av en slik erkjennelse er det derfor viktig å være sensitiv med hensyn til egne fordommer og subjektivitet, og synliggjøre dette i presentasjonen av prosjektet. Det er likevel slik at det er vanskelig å forstå alle sider av egen partiskhet og hvordan det påvirker forskningen (Risjord, 2014).

3.5 Metodologiske begrensninger

I arbeidet med dette prosjektet har jeg hele tiden vært bevisst på min egen posisjon, og hvordan jeg har påvirket og medvirket til å skape datamaterialet som ligger til grunn for oppgaven. Jeg har også vært bevisst dette gjennom arbeidet med analysen og fremstillingen av funnene i denne oppgaven. Oppgaven ville ikke blitt slik den ble, hadde det ikke vært for den situasjonen jeg befant meg i. Det at jeg selv nettopp hadde blitt mor, gjorde at jeg var særlig opptatt av denne fasen i livet, og hvordan den kan oppleves. Jeg har flere ganger vært bekymret for at jeg i for stor grad har tatt utgangspunkt i egne opplevelser og følelser, og forventet at informantene skulle ha den samme opplevelsen som meg. Gjennom å gi informantene rom til å fortelle sin historie uavbrutt i intervjuene, og gjennom å anvende åpne spørsmål, forsøkte jeg å motvirke at min forutinntatthet skulle føre til at jeg lette etter svar som stemte overens med min forforståelse og egen opplevelse. I møtene med informantene kan det også være slik at jeg, ved å være i den situasjonen jeg var i, gjorde at jeg var i stand til å bekrefte og vise gjenkjennelse når de fortalte sine historier. Det kan ha bidratt til at informanten fortalte om sine erfaringer på en friere og mer tillitsfull måte, som kan ha gjort fortellingene deres mer utdypende. Datamaterialet jeg endte opp med hadde kanskje ikke blitt skapt dersom jeg ikke hadde vært i den situasjonen jeg var i, eller ikke hadde nevnt min egen situasjon i introduksjonen til intervjuet.

Anvendelsen av et interaksjonistisk perspektiv innebærer at temaet er utgangspunktet for undersøkelsen (Järvinen & Mik-Meyer, 2005). Det var det datamaterialet som kom frem, med utgangspunkt i de temaene jeg valgte på forhånd som videre bestemte hvordan jeg skulle gå frem i arbeidet med analysen. Et interaksjonistisk perspektiv kan gi grunnlag for ulike analyser, og bidrar til å rette fokuset mot datamaterialet som noe skapt i møtet mellom meg som intervjuer, og de jeg intervjuet. Det innebærer at datamaterialet som analyseres ikke er noe konkret og fast, men noe som formes og skapes, først gjennom intervjuet og deretter gjennom analysen av teksten. Mennesker gir handlinger og fenomener mening i interaksjon med andre mennesker eller ting. Intervjusituasjonen er et møte mellom mennesker, og man kan ikke se på datamaterialet uavhengig av interaksjonen det oppsto i. Dette skiller seg fra objektivistisk tradisjon, der man antar at datamaterialet forskeren samler inn, gjenspeiler virkeligheten (Järvinen & Mik-Meyer, 2005).

I hvilken grad de jeg snakker med gir uttrykk for egne meninger og erfaringer, eller om han eller hun formidler holdninger eller verdier som kan tilskrives kultur vil tematiseres i diskusjonskapittelet, når jeg drøfter informantenes opplevelse av seg i rollen som mor og far, i lys av Goffmans (1959) teori om stigma og roller. Dette er en sentral side ved kritikken av det interaksjonistiske perspektivet og intervjuet som metode i et slikt perspektiv. En annen sentral innvending er at både informant og intervjuer er bidragsytere i intervjukonteksten, hvilket innebærer at mange faktorer spiller inn og påvirker kunnskapen som skapes, uten at dette kan konkretiseres og måles (Aase & Fossåskaret, 2014).

3.6 Etiske problemstillinger og vurderinger

Etikken er en viktig del av ethvert forskningsprosjekt og ulike etiske problemstillinger gjør seg gjeldende i alle faser av undersøkelsen. Kvale og Brinkmann (2015) omtaler kvalitativ forskning som et håndverk, og at dette må læres. Det er hele tiden viktig å være bevisst de moralske og etiske spørsmålene som intervjuforskningen består av, og det som er undersøkelsens hensikt. Praktiske ferdigheter i intervjusituasjonen er også viktig. Samspillet i intervjusituasjonen påvirker de man snakker med, og den kunnskapen som produseres i intervjuet vil ha betydning for hvordan vi ser på dette mennesket og hans eller hennes situasjon. Et spørsmål forskeren må stille seg tidlig i forskningsprosessen er om den

samfunnsmessige verdien av den kunnskapen som skapes i intervjuet, er verdt den belastningen det er for de som deltar i prosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Når mennesker skal fortelle åpent om seg selv og sitt privatliv til en forsker, oppstår det særlig mange etiske problemstillinger. Noen ganger kan det å skape mest mulig kunnskap, stå i kontrast til etiske hensyn, knyttet til ivaretagelse av enkeltpersoner eller grupper de representerer og de konsekvensene en slik undersøkelse kan ha for dem (Kvale & Brinkmann, 2015 s. 96).

Mange av de ulike etiske utfordringene som gjør seg gjeldende i et kvalitativt forskningsprosjekt trekkes frem som ledd i søknaden om godkjenning fra NSD. I denne søknaden må man redegjøre for hvilke opplysninger man trenger, og hvorfor. En hovedregel i forskning som tar utgangspunkt i andre mennesker, er at det skal baseres på et informert samtykke. Det innebærer at informantene skal være informert om formålet med prosjektet de skal delta i, og prosjektets design. Man bør også beskrive både hvilken risiko og hvilke fordeler deltakelse innebærer. Det skal understrekes at deltakelsen er frivillig og at det til enhver tid foreligger en gjensidig avtale om at informanten når som helst kan trekke seg fra undersøkelsen. Informert samtykke kan sikres gjennom å sende ut et informasjonsskriv, der prosjektet beskrives (Kvale & Brinkmann, 2015). I dette prosjektet ble informasjonsskrivet sendt ut til informantene på mail i god tid før intervjusituasjonen. Det ble også tatt med en kopi til intervjuet, for å sikre at informanten hadde den nødvendige informasjonen. I forkant av intervjuene beskrev jeg for informantene hva deltakelse innebar og understreket at de når som helst kunne trekke seg, dersom de ønsket det. Før vi begynte å snakke om temaet for oppgaven, skrev informantene under på en samtykkeerklæring.

Hvordan informantenes konfidensialitet skal ivaretas bør også gjøres planlegges og gjøres rede for. Alle opptak og transkripsjoner må anonymiseres og lagres på en trygg måte, slik at ikke andre kan få tilgang til disse. Alle opptak skal slettes etter prosjektets sluttdato (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette ble spesifisert i søknaden til NSD og i informasjonsskrivet til informantene.

Gjennom intervjuene som ligger til grunn for denne oppgaven fikk jeg et lite innblikk i mange tøffe og vanskelige livshistorier, og jeg møtte modige mennesker som turte å dele av sine erfaringer med meg. En viktig del av arbeidet med materialet i etterkant var å avgjøre hvordan jeg kunne anvende datamaterialet, uten å utlevere informanten og deres familie. Jeg opplevde også at jeg, til tross for at jeg var bevisst på hvordan jeg stilte spørsmålene i tråd med råd fra NSD, fikk tilgang til tredjepersonsopplysninger gjennom informantenes fortellinger. Jeg kontaktet NSD og drøftet hvordan jeg skulle håndtere disse opplysningene og avgjorde å unnlate å transkribere eller slette avsnitt som omhandlet sensitive opplysninger om tredjepersoner. Dette for å minimere ulempen for den omtalte tredjeparten.

Til slutt vil jeg trekke frem at jeg i analysen av materialet som ligger til grunn for denne oppgaven har anvendt det normative begrepet stigma i ulike former, slik det er beskrevet i Goffmans (1959) teori om mennesker og menneskelig samhandling. Jeg ønsket å se om det kunne belyse sider ved informantenes fortellinger om seg og sin opplevelse av egen situasjon da de selv ble foreldre. Anvendelse av normative begreper i en teoretisk fortolkningsprosess kan føre til feiltolkning av informantens beskrivelse, som enten kan bekrefte eller forsterke en stereotypisk fremstilling av voksne med barnevernserfaring (Kvale & Brinkmann, 2015).

Kapittel 4. Presentasjon og analyse av funn

Funnene jeg presenterer i dette kapittelet bygger på hva informantene, gjennom sine fortellinger har vektlagt som viktig og meningsfullt for seg. Jeg har tatt utgangspunkt i fire analysetemaer i arbeidet med analysen av intervjuene. Disse temaene er oppvekst og oppfattelse av seg selv, relasjoner og nettverk, overgangen til livet med egne barn og foreldrerollen. Jeg vil begynne med å presentere de fem informantene kort, basert på deres egne fortellinger om seg selv og sin oppvekst. Videre vil jeg beskrive oppgavens funn, med utgangspunkt i de fire analysetemaene. Jeg har anvendt Goffmans (1959) begrep stigma, for undersøke hvordan informantenes erfaring kan påvirke måten de ser på seg selv, og hvilke konsekvenser det kan få for dem. Videre vil jeg ta for meg hvordan informantene beskriver sitt nettverk, og hvordan de opplevde dette da de ble foreldre for første gang. Til slutt vil jeg gjøre rede for hvordan informantene opplevde overgangen til livet med egne barn, samt den nye rollen som mor eller far. Jeg har fokus på deres opplevde behov for hjelp og støtte. Samlet utgjør dette oppgavens funn.

4.1 Informantene

Jeg begynte intervjuene med å be informantene fortelle litt om seg selv. Dette gjorde jeg fordi jeg ønsket å bli kjent med dem. Jeg var nysgjerrig på hvilke historier de forteller om seg selv. Med utgangspunkt i Goffmans (1959) begrep rolle, kan vi forstå hvordan ulike roller kan gjøre seg gjeldende under intervjuet. I intervjusituasjonen har informanten rollen som informant, og jeg som intervjuer. Dette er noe annet enn en vanlig samtale. På bakgrunn av mitt tema, har han eller hun sannsynligvis gjort seg opp tanker om hva jeg ønsket og forventet av samtalen. Informanten har erfaringer og historier jeg ønsker å få høre. Han eller hun kan også ha et ønske om å hjelpe meg og andre, gjennom å fortelle sin historie.

I intervjusituasjonen har informanten også rollen som et menneske med barnevernserfaring, ettersom dette var en av kriteriene for deltakelse i dette prosjektet. Rollen som mor eller far gjør seg også gjeldende, fordi mange av spørsmålene mine dreide seg om overgangen til livet med egne barn. Hva som inngår i disse ulike rollene, mener Goffman (2009) at er forhåndsbestemt, en fasade. Rollene må derfor spilles på en slik måte at de oppleves som

overbevisende og ekte, og slik at de svarer til de forventningene andre har til oss. Dette får betydning for all menneskelig samhandling, også i et intervju (Goffman, 2009).

Alle informantene presenterte tidlig barna sine, og noe om sin barnevernserfaring. Dette kan være en følge av intervjusituasjonen og at jeg hadde presisert at jeg ønsket informanter med barnevernserfaring, som selv hadde barn. Det å fortelle om barna sine er også for mange en naturlig del av presentasjonen av seg selv. Det kommer frem av samtlige intervjuer at informantene er opptatt av barna, hvordan de har det, og hvordan de selv er som foreldre. Noen formidler bekymring for barna og forteller om ulike utfordringer de opplever i sine liv.

4.1.1 Silje

«For min del har det alltid vært lett å elske, eller lett å bli avhengig er vel egentlig kanskje mer det rette ordet, men jeg har aldri følt meg elska, verken som barn eller voksen. Ikke før nå» Silje

Silje beskriver en vanskelig og turbulent oppvekst og tidlig voksenalder. Hjemme var det mye bråk, og hun ble utsatt for gjentatte overgrep. Hun har flere institusjonsplasseringer bak seg, og flyttet helt ut hjemmefra da hun var tretten. Hun flyttet da inn i et fosterhjem hos et familiemedlem som slet med rus. Der opplevde hun omfattende omsorgssvikt. Hun ble flyttet til en akuttinstitusjon og deretter til en ungdomsinstitusjon. I ungdomstiden beskriver hun seg selv som en som var i opposisjon og som gjorde mye ugagn. Fra tidlig av hadde hun tanker om at hun ville jobbe på institusjon når hun ble voksen, for å gjøre en annen jobb for barn og unge enn det hun selv hadde opplevd. Som barn ønsket hun seg også en egen familie og egne barn. Hun flyttet ut fra institusjonen da hun var atten, og erfarte at det ikke fantes noe tilbud om ettervern selv om hun opplevde å ha behov for det. Hun flyttet inn i en leilighet sammen med daværende kjæreste og ble kort tid etter gravid. Hun fikk sitt første barn da hun var nitten år. De gikk fra hverandre før det var gått ett år, og Silje opplevde å tidlig måtte bli voksen. Hun beskriver seg selv som en, som på tross av utfordringer, får ting til.

«Akkurat fylt tjue, i en leilighet jeg egentlig ikke hadde råd til, men vi har fått det til, for jeg er jo en fighter. Jeg gir meg jo ikke, så vi har jo fått det til på et vis» Silje

Senere traff hun en ny mann, og de fikk et barn. Dette beskriver hun som et dysfunksjonelt forhold. Hun sier at hun har en tilknytningsproblematikk som kommer til uttrykk i de

relasjonene hun har og at dette påvirker hvordan hun ser på seg selv. I dag bor hun sammen med en mann som hun opplever at er en viktig og god støtte for henne.

4.1.2 Kristin

«Jeg er et klassisk barnevernsbarn. Et løvetannbarn. Kom inn i barnevernet før jeg ble født fordi familien kom inn. Jeg har to eldre søsken. Min mor vokste opp på barnehjem, hadde aldri lært å være mor (...). Jeg hadde en normal far» Kristin

Kristin var i barnevernssystemet allerede før hun ble født. Hun bruker begrepet barnevernsbarn når hun omtaler seg selv som ung og bruker begrepet «normal» om andre, som ikke har erfaring fra barnevernet. Moren var alkoholiker og Kristin var inn og ut av barnehjem i løpet av de første leveårene. Hun beskriver at hun har opplevd mye vold både hjemme og i ulike institusjoner. Hun søkte seg selv inn på et ungdomshjem, der hun opplevde å få hjelp. Da hun var tjueen flyttet hun ut og kjøpte seg egen leilighet. Hun traff etterhvert han som skulle bli mannen hennes, og de flyttet sammen og giftet seg. Hun fikk sitt første barn da hun var tjuei. Senere fikk de to barn til sammen. I dag er de skilt, og Kristin bor alene. Barnevernet har avgjort at det yngste barnet skal bo hos faren sin. Kristin sliter mye med lav selvtillit. Hun sier;

«Jeg sliter så enormt med lav selvtillit. Jeg klarer ikke å tro at noen liker meg. Det tror jeg ikke fortsatt. Jeg tror ikke at selv ungene mine liker meg». Kristin

4.1.3 Karl

«Vi har gjort mye sprell. Mye sånn sprell som vanlige mennesker gjør og. Det er ikke bare barnevernsbarn som gjør sånne ting, det er vanlige folk og» Karl

I beskrivelsen av seg selv bruker Karl begrepene barnevernsbarn og barnehjemsbarn, og han skiller på et tidspunkt mellom «vanlige» mennesker og barnevernsbarn. Karl ble flyttet til et barnehjem da han var fem år. Deretter bodde han hos en fosterfamilie, og senere flyttet han inn på en ungdomsinstitusjon. Han mistet kontakt med foreldrene sine i oppveksten. Moren slet med alkoholproblemer og faren var fraværende. Mens han bodde på institusjonen fikk han kontakt med dem igjen, og feiret på et tidspunkt jul sammen med dem. Han flyttet ut fra institusjon da han var seksten og begynte på en internatskole. Deretter fikk han seg fast jobb og traff hun som senere skulle bli kona hans. Han trekker frem at han har klart seg veldig bra i jobbsammenheng, og det å være en stabil og pålitelig arbeidstaker, som aldri er borte fra jobb

fremstår som viktig for han. Da han var tjueeni ble han far for første gang. I dag har han og kona to barn sammen. Han opplever utfordringer med grensesetting i forhold til barna, og trekker frem at det er vanskelig å være forelder når man selv har barnevernserfaring. Han opplever at det er vanskelig å få en tillitsrelasjon til den eldste datteren, og han vet ikke hva han skal gjøre for å få det til.

4.1.4 Tom

«Men, jeg har alltid blitt sett på som, hva skal man si da, svarte ulven i familien. Fengselsstraff, kriminalitet, vold..Ja..litt ymse. Jeg har ikke vært snill gutt. Men, man prøver jo» Tom

Tom ble kjørt til en akuttinstitusjon av moren da han var tretten år. Hjemme hadde han blitt mishandlet grovt, særlig de siste fire årene før han flyttet. Han skulle være på institusjonen i fjorten dager, men endte opp med å bli i barnevernssystemet til han var atten år. Han hørte ikke noe fra moren sin på to år. Da han var atten år søkte han seg inn i militæret, og da opphørte all kontakt med barnevernet. Der traff han ei jente, og hun ble gravid i løpet av året han var i militæret. Han ble far for første gang som nittenåring. På det tidspunktet var moren hans død, og han hadde ingen kontakt med faren. Etter fire måneder brøt han og moren til barnet kontakten, og han har ikke truffet noen av dem etter det. Han har i dag tre barn til, som han treffer jevnlig. Han gikk i fjor gjennom et samlivsbrudd, som gjør at han ikke lengre ser de to yngste barna hver dag. Det beskriver han som ensomt og tøft. Tom forteller at han er en som holder følelsene sine inni seg, at han har satt opp en vegg for å hindre andre i å nå følelseslivet hans. Han trekker seg unna andre og søker ikke kontakt.

4.1.5 Anne

« (..) det går mer på miljø føler jeg. Miljøet du kommer inn i, folk du blir kjent med, fremfor at man er for eksempel et barnevernsbarn da. Jeg vet jo flere som har virkelig falt utpå. De fleste har henta seg inn igjen og de fleste er jo helt vanlig med barn» Anne

Anne forteller at hun alltid har hatt et godt forhold til foreldrene sine, men at hun i ungdomstiden hadde feil venner og kom inn i et rusmiljø. Dette gjorde at hun endte opp på en ungdomsinstitusjon. Der bodde hun til hun var atten år. Hun flyttet da hjem til moren sin. Hun ble gravid for første gang da hun var tjuetre år. På det tidspunktet hadde hun mistet begge foreldrene sine. Hun hadde da kjøpt leilighet og bodde sammen med pappaen til den eldste

datteren. De gikk etterhvert fra hverandre. Senere traff hun faren til sin yngste datter. De gikk fra hverandre da datteren var ett år, men hun forklarer at de er gode venner og samarbeider godt. Hun beskriver at hun har venner hun ringer til dersom hun bekymrer seg for noe som omhandler barna.

4.2 Oppvekst og oppfattelse av seg selv

Informantene har til felles at de bodde på institusjon i løpet av sin ungdomstid. De skiller seg likevel fra hverandre dersom man tar hensyn til plasseringsgrunnlaget og antall flyttinger. En informant bodde på en institusjon en kortere periode, mens en annen informant har bodd i fosterhjem fra hun ble født, og senere på ulike institusjoner. Dette kan få betydning for hvordan de ser på seg selv, og sin barnevernserfaring.

Mange erfaringer fra ungdomsårene snakker vi ikke om. Det er ikke det som definerer oss som voksne. Er det likevel slik at det å ha bodd på institusjon kan beskrives som et negativt kjennetegn, eller at det viser til egenskaper ved individet som kan betegnes som dypt diskrediterende? På den ene siden kan man hevde at denne typen erfaring gjør individet forskjellig fra andre som ikke har lignende erfaringer. Barnevernserfaring gjør også at det er naturlig å tenke at personen kanskje ikke har hatt det lett i sin oppvekst, at han eller hun ikke har hatt foreldre som har strukket til, og at personen kan ha opplevd mye vanskelig. Stigma er, i følge Goffman (1968), et sosialt fenomen som forklares som en konsekvens av relasjonen mellom egenskapen og stereotyp klassifisering av mennesker. Stigmatiseringen skjer ved at individet tillegges flere egenskaper, som følge av at han eller hun blir kategorisert som en som i løpet av sin ungdomstid har bodd på en barnevernsinstitusjon. En konsekvens av dette kan være at andre sider og egenskaper hos personen blir oversett (Goffman, 2009). Dette innebærer at alle de tingene vi automatisk tenker når vi snakker med noen som har erfaring fra barnevernet, også utilsiktet, gjør at denne erfaringen kan betegnes som et stigma dersom det fører til diskriminering. Dette vil kunne gjøre seg gjeldende også i voksenlivet.

Goffman (1968) beskriver forskjellige typer stigma, som på ulike måter vil kunne få konsekvenser for individet. Om barnevernet er involvert allerede når barnet er i mors liv, vil man kunne si at stigmaet er medfødt. For Silje var det slik da hun ble født. Dette kan innebære at personen må tilpasse seg en situasjon, der de normene han eller hun har lært og tilegnet seg

i oppveksten, er standarder som er vanskelige å leve opp til. Silje beskriver at hun ble kjent med ei jevnaldrende jente som hun opplevde at levde et helt annet liv enn henne selv. Jenta hadde en mor og en far, som Silje beskriver som hyggelige, og de bodde i det hun opplevde som et møblert hjem. Silje bestemte seg for at hun en dag ville ha et liv som henne, og for henne ble det et viktig mål i livet. Det anvendte hun som standard for et normalt liv. En annen informant forteller om en familie hun kjenner til, som hun omtaler som en kjernefamilie.

«De er sånn kjernefamilie, sånn som man leser om, de har sine ting altså, men som man leser om i boka at sånn skal en familie være» Silje

Det kan også være slik at barn påvirkes negativt av foreldrenes stigma, før de kommer i kontakt med barnevernet. Goffman (1968) hevder at et stigma kan smitte over på andre, og dermed og få betydning for andre enn den som har det. For Tom var dette tilfellet. Han fortalte om en oppvekst med mobbing som følge av morens problemer. Han opplevde å ikke ha noe fristed, hverken på skolen eller hjemme. For Tom kan man tenke at han først ble stigmatisert på grunn av den oppvekstkonteksten han befant seg i, og morens problemer. Hvorvidt dette påvirket hvordan han så på seg selv som liten, vil i følge Goffman (1968) være avhengig av nettverkets evne til å beskytte barnet. Det er grunn til å anta at nettverket rundt Tom ikke klarte å beskytte han i nødvendig grad, særlig ikke da han begynte på skolen. Han opplevde derfor å bli stigmatisert. I sin beskrivelse av seg selv og sin oppvekst sier Tom:

«Man skal ikke dømme boka etter bindet. Grunnen til at jeg var, hva skal jeg si, bajas, voldelig, dreiv med innbrudd, stjal biler..det var jo fordi jeg ville ha oppmerksomhet. Skrik om hjelp. Se meg! Jeg blei ikke sett, jeg blei ikke hørt» Tom

Dersom nettverket i større grad klarer å skjerme individet, kan det være først når de flytter på institusjon at identiteten som stigmatisert gjør seg gjeldende. Dette er en annen type stigma enn det medfødte stigmaet. For Karl og Silje, som var henholdsvis fem og sju da de første gang flyttet på institusjon, kan det ha vært slik at de da ble kjent med andre i samme situasjon som dem selv. Gjennom andre kan de da ha lært om stigmaet det kan medføre å bo på en barnevernsinstitusjon, selv om de ikke nødvendigvis kjente seg igjen i de andre som bodde der, og deres utfordringer. For de som blir stigmatisert senere i livet, vil ikke historien om seg selv, og synet på egen barndom endre seg nevneverdig (Goffman, 2009). For Anne, som ble flyttet til en institusjon som følge av miljøet hun befant seg i, og som opplevde å ha et godt

forhold til sine foreldre, kan det være slik at institusjonsoppholdet ikke endret måten hun så på seg selv.

Goffman (2009) beskriver hvordan noen typer stigma kan være potensielt diskrediterende. Det innebærer at stigmaet ikke er synlig, og vil dermed ikke direkte påvirke samhandlingen, med mindre personen selv forteller om det eller samhandler med andre som allerede kjenner til det. Man kan ikke se på mennesker at de har barnevernserfaring, likevel kan dette komme til uttrykk gjennom måtene de samhandler med andre på. Et stigma kan påvirke måten informantene tenker om seg selv, og hvordan de uttrykker seg, både bevisst og ubevisst. Avhengig av hvordan situasjonen var, vil man kunne tenke at informantene på ulike måter i sin barne- og ungdomstid har lært og erfart at han eller hun besitter et stigma. Dersom individet ser på seg selv som stigmatisert og dermed har integrert samfunnets oppfattelse av stigmaet, vil det være en del av individets identitet. To av informantene omtalte seg selv som barnevernsbarn, som en kontrast til det å være «normal» eller «vanlig». En betegner seg selv som «den svarte ulven» og som en «bajas», mens en informant ikke opplevde seg selv som annerledes selv om hun bodde på institusjon. Dersom man tolker informantenes beskrivelse av seg selv i lys av Goffmans (1959) stigmabegrep, vil man kunne få ulike forklaringsmodeller. Dette innebærer at det sentrale er de interaksjons- og kontrollprosessene som bidrar til å skape sosiale avvik, og hvordan de virker sammen og påvirker individet (Hutchinson & Oltedal, 2017).

4.3 Relasjoner og nettverk

«Jeg hadde en liten kjerne med nære venner, og de har jeg jo mer eller mindre fortsatt. De har vært der hele tiden. Jeg har ikke så lett for å få venner» Kristin

Informantene beskriver begrensede nettverk og ustabile relasjoner i ulike faser av livet. De beskriver også få nære relasjoner til andre. Tre av informantene bor i dag alene, mens en av informantene bor sammen med den andre forelderen. Tre av informantene har barn med ulike partnere. En av informantene bor sammen med en ny samboer. I overgangen til livet med egne barn, var det kun en av informantene som hadde kontakt med en av foreldrene sine. To av informantene forteller at barnets andre forelder, hadde foreldre som han eller hun kunne ringe for å spørre om råd. To av informantene hadde søsken de opplevde at de kunne snakke med, som også hadde egne barn.

«Men, så er jeg vant til å klare meg sjøl da, så det er vanskelig kanskje å be om noe hjelp også» Silje

Silje ble alenemor da hun var tjue år. Hun beskriver hvordan jevnaldrende venner trakk seg unna, og var opptatt av andre ting enn henne da hun fikk barn for første gang. Hun hadde ingen nære familiemedlemmer som hun kunne spørre om støtte eller hjelp på det tidspunktet. Hun har hatt en god venninne som hun trekker frem at har vært viktig for henne, til tross for at de i perioder har hatt lite kontakt. Etter et samlivsbrudd opplevde Tom at vennekretsen ble snevret inn. Han beskriver at han tidligere hadde mange venner, men at de var dårlige. Han forteller om ensomhet, men at han stoler hundre prosent på de få han nå har i sin omgangskrets. Han sier at han heller velger det, enn å ha mange venner som han ikke stoler på. Kristin fortalte at hun har en god venninne, som har vært der for henne. Likevel har de hatt mindre kontakt i perioder, som da Kristin fikk barn. Hun hadde søstre som også hadde barn på samme tid som henne, og de kunne hun ringe til. Likevel beskriver hun hvordan de hadde sine egne utfordringer. Karl sier at han har opplevd at det er vanskelig å snakke med kompisene sine om det han opplevde som utfordrende i rollen som far, da de hadde egne problemer. Anne beskriver derimot at hun har flere venner hun spør om råd. Hun sier at hun spør venner når hun bekymrer seg for situasjoner som handler om den eldste datteren, mens hun stort sett spør legen når hun er bekymret for den yngste datteren.

Mesonivået beskriver hvordan ulike nettverk virker sammen (Bronfenbrenner, 1979; Hutchinson & Oltedal, 2017). Hvorvidt man trives i nærmiljøet, kan ha betydning for hvordan man opplever hverdagen. Å ha liten tilknytning til området man bor i, eller å flytte ofte kan få betydning for opplevd trivsel, tilhørighet og relasjoner til andre. Samtlige informanter beskrev arbeidsplassen sin. Det å trives på jobb kan bidra til økt trivsel, også på fritiden. En av informantene var tjue år da hun ble alenemor for datteren. Hun hadde dårlig råd, og flyttet inn i en blokkleilighet i et område der det bodde flere alenemødre. Som følge av sin frykt for barnevernet trakk hun seg unna for å ikke bli assosiert med familiene som hadde kontakt med barnevernet. I et stigmaperspektiv, der man tenker at et stigma også kan smitte over på andre i nærheten av den som bærer stigma, kan det se ut til at Silje her tenker om det å ha kontakt med barnevernet som et stigma. Hun trekker seg derfor unna, og nettverket hennes begrenses som følge av det. Hun beskriver det på denne måten;

«Omgangskretsen endra seg. Bodde jo da i blokkene her oppe og da ble det litt sånn at jeg satt med på krakken ute sammen med de andre mammaene. Det er jo kjent for å være litt sånn sted, ja hva skal jeg si, alenemammaer som sitter og røyker og drikker kaffe. Jeg tror barnevernet er ganske ofte representert i mange av familiene der oppe. Jeg satt endel ute der sammen med dem, men etterhvert trakk jeg meg ut fra den vennekretsen, for jeg var livredd for barnevernet» Silje

To av informantene sier at de ikke snakker med andre om sin barnevernserfaring og at få i deres omgangskrets kjenner til deres bakgrunn. Karl beskriver at han er en relativt lukket person, som holder ting inni seg. Med unntak av noen kompiser som han fortsatt har etter institusjonstiden, er det få han forteller om sin bakgrunn og historie. Tom fortalte derimot at for han ble det en viktig del av bearbeidelsesprosessen å fortelle andre om sin historie. Han opplevde at det førte til større aksept av hvem han var, og de valgene han har tatt. Gjennom å snakke med andre fikk han tilbakemelding på hvordan andre så på han.

«Kona mi vet ganske mye, men ikke alt. Det er som sagt, det er ikke alle jeg åpner meg helt til. Det er bare sånn jeg er» Karl

«Man kan ikke vite liksom, det er veldig få som vet av folk her da, at jeg har bodd på ungdomshjem, liksom» Anne

Bronfenbrenner beskriver betydningen forbilder og rollemodeller for handlinger og atferd. Han hevder at viktige andre kan bidra med kunnskap og være sosiale kontrollører (Hutchinson & Oltedal, 2007; Guldbrandsen, 2006). For ungdom som bor på institusjon kan det tenkes at de ansatte på et tidspunkt i livet deres kan få en viktig rolle. I følge Goffman (2009) kan de som jobber med stigmatiserte få unik kunnskap om deres situasjon. Flere av informantene trekker frem ansatte på institusjonene de bodde, som de opplever at har vært viktige støttespillere for dem mens de bodde på institusjonene. En informant beskriver en støttekontakt han hadde mens han bodde på institusjonen som ble viktig for han, også etter at han flyttet ut. Han forklarte at de har vært der for hverandre i tykt og tynt. Støttekontakten var også den første informant ringte til, da han fikk vite at han skulle bli far for første gang. To av de andre informantene trekker frem ansatte på en av institusjonene de bodde på, som var gode støttespillere de opplevde å kunne åpne seg for.

To av informantene sier at hjelpen de fikk av profesjonelle var helt avgjørende for hvordan de har klart seg i ettertid. Helsestasjonen var et sted informantene opplevde at de kunne spørre,

dersom det var noe de lurte på. Flere forteller om andre profesjonelle som også var viktige for dem. Silje opplevde å ha et fysisk og psykisk tøft svangerskap med eldste datteren. Hun fikk kontakt med ei jordmor som hun opplevde at hadde stor betydning for henne underveis i svangerskapet. Kristin skaffet seg en lege hun hadde tillit til som fulgte henne tett opp, fordi hun opplevde å være så usikker underveis i svangerskapet. Tre av informantene har snakket med psykolog. En forteller at det ikke fungerte så godt, men at det bidro til å komme seg ovenpå. De to andre opplevde at det å snakke med en psykolog var nyttig og viktig.

«Jeg kjente at jeg trengte noe mer. De hadde lagt et veldig fint grunnlag på ungdomshjemmet, men jeg kjente at jeg var jo på langt nær ikke ferdig med barndom, traumer og jeg sliter jo fortsatt (..) etter alt jeg har opplevd, så de ti årene var utrolig viktige» Kristin

«Jeg tror at jeg nå i ettertid kan takke henne for at livet mitt har blitt bra, for det er noe med å rydde opp i den der bagasjen» Silje

Basert på informantenes fortellinger om opplevelse av støtte, kommer det frem at de i stor grad opplevde å få støtte fra profesjonelle i overgangen til livet med egne barn og etterpå. I disse relasjonene kan man tenke at informantene forventet å få god støtte og hjelp, og at de hadde tillit til at de som de samhandlet med, var mennesker som ønsket å hjelpe dem.

Cobbs (1976) definisjon av sosial støtte, vektlegger den individuelle opplevelsen av å føle seg elsket, verdsatt og ivaretatt i et nettverk preget av gjensidige relasjoner. Dette innebærer at effekten av den sosiale støtten er et resultat av hvordan den oppleves av den enkelte (Cobb, 1976 s. 300 sitert i Bø og Schiefloe, 2007 s. 214). To av informantene fortalte at de har opplevd å få bekreftelse gjennom barna sine. Kristin beskriver en samtale hun hadde med barna sine, der hun forteller dem at hun ønsket å gi dem et utgangspunkt for et så godt liv som mulig. De svarer at hun har fått til det, og den positive tilbakemeldingen betyr mye for Kristin. Hun sier;

«At de da sa noe positivt til meg, om at jeg faktisk hadde klart å gjøre dem til anstendige mennesker, det var litt fjær i hatten. Jeg levde lenge på den» Kristin

Ingen av informantene beskriver å ha opplevd sosial støtte som gjorde at de følte seg elsket og verdsatt i overgangen til livet som foreldre. Derimot fortalte flere informanter om utfordringer knyttet til relasjoner til andre, selvtillit og selvfølelse da de ble foreldre første gang.

4.4 Overgangen til livet med egne barn

«Det er klart jeg savnet å ha noen å spørre (..) det er jo gjerne sånn det er, man står veldig alene». Silje

Overgangen til et liv med egne barn kan oppleves som stor, og er for mange en del av voksenlivet. Noen føler at de har alt på plass, som et sted og bo og fast jobb, og tenker at da er det naturlig få barn. For andre er ikke denne overgangen i livet like planlagt. Noen er unge første gang de ble foreldre, mens andre venter. Alle disse variantene kommer frem i mitt datamateriale. Den normative overgangen vil ofte innebære at man kan få støtte og hjelp av foreldrene sine i denne fasen i livet. De kan stille opp som barnevakter, ha gode råd når det trengs og kan dele gleder og sorger med nybakte foreldre. For de som ikke har tilgang på de ressursene foreldre kan utgjøre i en slik sammenheng, kan situasjonen være annerledes. En institusjonsplassering i ungdomsårene, kan indikere foreldre som selv har utfordringer og som dermed ikke har ressurser til å stille opp. Flere av informantene i denne undersøkelsen hadde foreldre som selv hadde store problemer, både mens de vokste opp og da de ble foreldre for første gang. Flere hadde foreldre som var døde.

Dersom man tenker om rollen slik Goffman (1968) gjør, så vil det å bli forelder for første gang innebære at man trer inn i en ny rolle som det er knyttet et sett av forventninger til. Når informantene beskriver denne overgangen trekker tre stykker frem at de opplevde et stort savn etter noen å snakke med. Flere trekker også frem at de har opplevd foreldrerollen som utfordrende, ettersom de selv ikke har hatt foreldre som har vært rollemodeller for dem. Dersom informantene opplevde å bli stigmatisert når de selv ble foreldre, kan dette ha påvirket hvordan de tenkte om seg selv og sine muligheter. Et slikt stigma kan være vanskelig å bli kvitt. I samhandling med andre finner vi raskt ut av hva slags situasjon vi befinner oss i, hva vi må vite om den vi samhandler med og hvilke sier av oss selv vi vil vise frem (Goffman, 2009).

Samtlige informanter opplevde å mangle emosjonell- og bekreftende støtte, slik disse kategoriene beskrives av Bø og Schiefloe (2007) og Paulsen og Berg (2016), fra nære familiemedlemmer i overgangen til livet med egne barn. De manglet noen å spørre om råd og hjelp. Noen de kunne ringe til når de lurte på noe, som visste mer enn dem selv.

*«Ingen å snakke med, ingen å spørre. Det var veldig tøft og veldig vanskelig. Jeg husker et par ganger som h*n gråt veldig og det var nok sånne økeperioder, skjønner jeg jo i ettertid, men hvor jeg var helt desperat. Hva gjør jeg nå? Hvorfor gråter denne ungen? Og da husker jeg jo den desperasjonen..er det ingen jeg kan snakke med?» Silje*

«Jeg savna vel en person som var erfaren med det, som jeg kunne ringe. Egentlig. For det hadde jeg ikke første gang jeg fikk unge, for da var lissom alle borte» Tom

Fire av informantene har brukt internett for å tilegne seg kunnskap om barn og foreldrerollen, eller for å spørre om råd eller dersom de har vært bekymret for noe. For flere av informantene har sosiale medier vært et forum for støtte, der de opplevde å kunne spørre om råd fra andre i samme situasjon som en selv. På anonyme netttforum og facebookgrupper, kan man kommentere og få kommentarer fra ukjente mennesker om ting man lurer på. Mange bruker dette i dag, og det er en måte å gi tips og råd til andre foreldre på. I en slik sammenheng vil ikke et stigma være et hinder for kommunikasjonen. Man kan skrive i rollen som mor eller far, og hjelper andre med utgangspunkt i egen erfaring. Til tross for at man ikke møtes ansikt til ansikt når man anvender slike forum, vil man likevel kunne tenke at man spiller en rolle «frontstage», slik Goffman (1968) beskriver det. Man velger hvordan man fremstiller seg selv gjennom det man skriver og kommenterer, og det vil være gjenstand for andres tolkning. Det som skiller denne typen samhandling fra den som skjer når mennesker møtes ansikt til ansikt er at man i større grad kan regulere hvordan man fremstår for andre, og man kan velge å være anonym dersom man ønsker det. På samme tid kan de reaksjonene man får fra andre være kraftigere enn de man ville fått ansikt til ansikt.

Instrumentell og materiell støtte viser til det å kunne regne med praktisk hjelp, låne noe dersom man har behov for det, og det å vite at man har et økonomisk sikkerhetsnett (Bø & Schiefloe, 2007; Paulsen & Berg, 2016). To av informantene sier at de hadde det svært tøft økonomisk da de ble foreldre første gang. En av informantene sier at hun synes det var vanskelig å be andre om hjelp, for hun var så vant til å klare seg selv.

Det kommer frem at informantene i ulik grad hadde tilgang til praktisk hjelp første gang de ble foreldre, som for eksempel hjelp til barnevakt. Silje forteller at hun hadde lite barnevakt mens datteren var liten. Etterhvert som hun ble større leide hun en fast barnevakt, for å få mulighet til å fullføre utdannelsen sin på kveldstid. Senere var Siljes far barnevakt de helgene hun jobbet. Anne beskriver at hun ikke lot noen få lov til å være barnevakt for den eldste datteren. For den yngste datteren har hun brukt en barnevakt hun kjenner, og som hun stoler på. Kristin og mannen hadde ofte barnevakt da de ble foreldre første gang. De brukte et vennepar første gangen. Etterhvert ansatte de en barnevakt som kom fast en gang i uken. For Kristin innebar det at hun kunne fortsette med aktiviteter på fritiden. Karl fikk litt hjelp til barnevakt av sin mor, men på grunn av helseplager orket hun ikke så mye. Tom har et vennepar som selv har barn, som han stoler på til å være barnevakt for sine barn.

Vurderingsstøtte innebærer å bli vurdert på egen atferd, få hjelp til å ta stilling til, og løse utfordringer og problemer, samt støtte i det å ta egne valg (Bø & Schiefloe, 2007; Paulsen & Berg, 2016). En arena for slik støtte kan utover venner og familie, være helsestasjonen eller for eksempel barselgruppen. En barselgruppe kan beskrives som et partielt nettverk, som organiseres som en møteplass for mødre i barselpermisjon av helsestasjonen. Silje forteller at hun var med i en barselgruppe, men at de andre var mye eldre enn henne. Hun opplevde at det ikke ble en naturlig arena for henne. Hun følte at hun var veldig uerfaren og at hun var på et annet sted i livet enn de andre mødrene. Hun forteller at hun holder andre på passe avstand. Kristin sier at hun var med på en barselgruppe, men at hun ikke opplevde å finne et fellesskap der. Hun var med et par ganger før hun takket for seg. Anne var ikke med i en barselgruppe, men gikk på aktiviteter som blant annet babysang og var sammen med andre som hadde små barn. Ingen av mennene deltok i barselgruppe i sin permisjon. Slik informantene forklarer det, var barselgruppen ikke en arena de fant seg til rette på.

4.5 Foreldrerollen

«Det å ha barn og være et barnehjemsbarn er egentlig ganske vanskelig, synes jeg» Karl

Begrepet foreldreskap viser til de kulturelle og sosiale forventningene som stilles til mennesker som får barn. Begrepet henviser videre til den enheten en mor og en far utgjør, i samspill med barnet (Hennum, 2002 s. 11). Det er ikke et kjønnsnøytralt begrep, ettersom det

knyttes ulike forventninger til fedre og til mødre. Kjønn i denne sammenhengen viser både til biologi, men også sosial organisering. Det viser til hvordan menn og kvinner forstår seg selv og andre som mødre og fedre, og hvordan de skaper mening i denne rollen (Haavind, 2000).

Informantene beskriver ulike måter å forholde seg til mors- og farsrollen på. De kvinnelige informantene beskrev at de opplevde å være bekymret for hva andre skulle tenke om dem, og at de tenkte på hvordan de fremsto for andre, første gang de fikk barn. Det kan være et uttrykk for at de opplever at de, på grunn av deres bakgrunn, må de vise utad at de lever opp til dagens ideal om hva det vil si å være en god mor. Flere av foreldrene, både mødre og fedre trekker frem at de også ønsket at deres egne barn skulle få en annen oppvekst enn de selv hadde. En informant beskriver hvordan dette også motiverte henne til å sørge for at huset var rent, at klærne til barnet passet og ikke var arvet, og at barnematen var hjemmelaget. Dette innebærer at også egne idealer om hva det vil si å være en god mor påvirker hvordan de utfører rollen.

Mødrene i undersøkelsen trakk frem at det praktiske arbeidet i hjemmet, og med barnet, ble viktig for dem den første tiden etter at de fikk barn. De fortalte også at de var opptatt av hva andre tenkte om dem i denne perioden. En av informantene fortalte at hun var redd for at noen skulle oppleve henne som en dårlig mor. Hun var veldig opptatt av å ha det ryddig og rent hjemme. Hun strøk trusene til datteren, før hun la de på plass i skuffen. To av informantene beskrev at de var bekymret for, og tenkte på barnevernet, første gang de fikk barn. En av informantene har opplevd å bli truet av en ansatt i barnevernet, som sa til henne at dersom hun ble gravid, ville barnevernet ta barnet fra henne. Dette gjorde at hun av og til lyttet etter om barnevernet kom, da hun ble mor for første gang. En av informantene fortalte at hun har hatt kontakt med barnevernet etter at hun selv ble mor.

«Det er klart at det ligger i bakhodet hele tiden og det er felles for samtlige trur jeg nesten, av alle barnevernsbarn (..) mange har en sånn tanke i bakhue om at gjør jeg dette bra nok? Kommer barnevernet og henter ungen fordi jeg har vært i barnevernet?» Kristin

«Husker med (eldste datter), jeg sto timevis på kjøkkenet og lagde sånne hjemmelagde matglass (..) ville ikke bruke nestléglass. Jeg var veldig opptatt av å gjøre alt hundre prosent riktig praktisk for at ingen skulle kunne ta meg på noe. Og da selvfølgelig dette med barnevernet, ikke sant, at de ikke skulle ta meg på det her da» Silje

Den emosjonelle omsorgen trekkes også frem av flere av mødrene som utfordrende, første gang de fikk barn. Silje forteller at hun opplevde at dette var mest utfordrende, ettersom hun selv ikke hadde opplevd slik omsorg i sin barndom. Kristin trekker frem at den kunnskapen hun hadde lest seg til om barn og barnestell, ikke hjalp når barnet skrek sent om natten.

«Selv om resultatet sikkert hadde blitt det samme om jeg hadde hatt noen å spørre mer intimt, for eksempel en mor eller en tante..en voksenperson som var på en måte mere stødig (..) så tror jeg kanskje hverdagen hadde blitt lettere, for så vidt, ved at jeg hadde sluppet å famle så mye. Det er ikke så mye teori som hjelper når du står der med en skrikende unge klokka to om natta» Kristin

«For det om jeg har prøvd det jeg kan, så har jeg hatt mine helt klare mangler som mamma, fordi når ting har vært vanskelig så har jeg ikke helt fått det til og sånn (..) jeg vet ikke helt hvordan man skal være mamma. Jeg vet så godt hvordan man ikke skal være mamma. Husker jeg var livredd for å skulle bli mamma. Hva gjør man lissom.. Hva gjør man når barnet ramler og slår seg? Skal du sette deg ned å blåse på og trøste, og sette på plaster? Det er mulig at det der ligger genetisk, men når du aldri har lært det så..» Silje

«Det som var viktig for meg, var den der at alt skal være nytt, nyvaska og pent og det har liksom vært den praktiske biten da. Den emosjonelle biten har jeg nok vært litt dårlig på da (eldste datter) var liten. Med yngste datter så var det ikke sånn. (..)En har jo vært mamma en gang før, ikke sant. Da hadde jeg vært mamma i ti år allerede. Med yngste var det helt andre ting som var viktige» Silje

Anne forteller derimot at hun ikke føler seg at jeg som en annen mor enn andre, fordi hun har bodd på institusjon og at hun ikke har vært bekymret for barnevernet etter at hun selv ble mor.

«Du er jo like bekymret og nervevrak som det du var før, men det er jo på de tingene du skal være nervevrak for. Du er mer rolig på at de avgjørelsene du tar det er bra nok liksom. Du må ikke være «mom of the year», lage all mat fra bunnen av, fordi middagsglass skal man ikke ha (...). Når jeg var tjueåtte så hadde jeg kanskje følt på det og følt presset at det må jeg gjøre, fordi det er liksom ikke..det er ikke bra. Du vil bli sett stygt på. Nå er det liksom litt sånn, min unge, mine regler og alt. Så du har jo mye mer ro over deg, at du stoler på deg selv og dine avgjørelser. Det merker jeg veldig stor forskjell på. Jeg er ikke noe redd for at barnevernet skal komme å ta barnet mitt hvis jeg ikke lager middag, liksom. Ikke i det hele tatt. Jeg er jo veldig, veldig trygg på meg selv som mor» Anne

Flere av kvinnene i undersøkelsen vektlegger at det opplevdes annerledes å bli mor for andre gang. Da følte de seg tryggere, og andre ting fremsto som viktig. En informant beskrev at hun hadde et større nettverk andre gangen hun fikk barn. Dette innebar flere mennesker som engasjerte seg i hennes situasjon, og dermed også flere å spørre. Dette kom av at daværende

manns familie var større, og hans søsken hadde også egne familier. En annen informant sier at hun følte seg mer rutinert andre gang hun fikk barn, og at hun da visste hva hun skulle gjøre.

Fedrene i undersøkelsen beskrev at de var ganske rolige første gang de fikk barn. Den ene faren understreket at han gledet seg mye til det å bli far. Begge fedrene trakk frem at de opplever at erfaringer fra egen oppvekst, påvirker dem i rollen som far. Begge manglet rollemodeller da de vokste opp. Karl forteller at han synes at det er vanskelig å være pappa, og han sier at han opplever det som utfordrende hvor streng han skal være. Han synes de første årene med barna var kjempefine. Han var hjemme et halvt år med begge to. Han beskriver at han tok de med ut på tur og lekte ute. Likevel sier han også at han ikke har fått den kontakten med dem som han ønsket. Han beskriver at han ønsker å være aktivt involvert i barnas liv og hjelpe til når han kan, men at han opplever at det er utfordrende. Han har et distansert og anstrengt forhold til den eldste datteren, og setter selv spørsmålsteget ved seg selv i rollen som far.

«Kona mi har hatt en kjempeoppvekst, liksom. (..) Og det har hun jo bemerkta, at hun hadde aldri noe problemer hjemme og da har jeg tenkt at er det sånn en vanlig familie er, at dem aldri har problemer. Jeg har jo aldri hatt en familie liksom. Så da tenker jeg hva gjør jeg galt, som da skaper..er det jeg som skaper problemer?» Karl

Tom forteller at han ikke har hatt noe kontakt med det eldste barnet sitt. Det var en konsekvens av bruddet mellom han og daværende kjæreste. Han sier at han ikke ønsker å ha kontakt med tidligere kjærester. Han beskriver at han er engasjert i de andre barna, og deres fritidsaktiviteter. Han vil gi barna sine en annen oppvekst enn han hadde selv, men han synes at det er tøft. Han trekker på lik linje med Karl frem at han synes at det er vanskelig å vite hvor snill eller hvor streng man skal være.

«Jeg har egentlig slitt littegran. Jeg sliter faktisk litt med det enda, på hvordan jeg skal te meg til barna mine, for jeg tenker veldig på hvordan jeg hadde det og da tenker jeg også at jeg er nok litt for streng. For jeg hadde det ganske strengt selv» Karl

«(..) er jeg for streng, er jeg for snill. Det er å finne balansen da, uten å være for streng eller for snill. Det synes jeg er vanskelig. Det er veldig tøft. Jeg vil jo gi ungene mine det jeg ikke har hatt selv. Ungene mine elsker jeg over alt på jord, men for min del så er det veldig vanskelig å være far, for jeg har ikke hatt farsfigur selv. Ikke morsrolle heller, for den del»

Tom

Kapittel 5. Oppsummerende diskusjon

I dette kapitlet vil jeg trekke frem de mest sentrale funnene fra det foregående kapitlet, og diskutere disse i lys av relevant teori og tidligere forskning på feltet. Jeg vil også drøfte hvilken betydning mine funn kan ha for praksis. Først vil jeg ta for meg hvorvidt barnevernserfaring kan betegnes som et stigma og i hvilke kontekster det gjør seg gjeldende. Jeg vil også trekke frem hvilke konsekvenser dette kan få for individet. Deretter vil jeg belyse informantenes opplevelse av det å bli henholdsvis mor og far, og de utfordringene de opplevde i denne perioden. Til slutt diskuterer jeg informantenes opplevelse av sitt nettverk og den sosiale støtten som var tilgjengelig for dem i overgangen til livet med egne barn.

5.1 Barnevernserfaring som stigma

Goffmans definisjon av stigma som et dypt diskrediterende, negativt kjennetegn ved individet, innebærer at det kan gjøre seg gjeldende i ulike kontekster, men ikke nødvendigvis i alle sosiale sammenhenger (Goffman, 2009). Et interaksjonistisk perspektiv bidrar til å se på avvik som noe skapt gjennom interaksjon, i sosiale definisjonsprosesser. Begrepene stigma og rolle kan bidra til å flytte fokuset fra individet, over til de ulike interaksjons- og kontrollprosessene som er med på å skape sosiale avvik, og på relasjonen mellom dem. Dette innebærer at man går fra å se på sosiale problemer for seg selv, til hvordan vi definerer dem. Fra marginalisering til marginaliseringsprosesser (Järvinen & Mik-Meyer, 2005). Dette kan få betydning for hvordan vi møter mennesker med barnevernserfaring, når de blir foreldre for første gang.

Et sentralt spørsmål er om barnevernserfaring fra ungdomsårene er et stigma som får betydning i voksenlivet, og i så fall i hvilke sammenhenger det gjør seg gjeldende. Det kan være avhengig av faktorer som hvordan individet ser på seg selv og sin historie, og hvordan andre i personens nære omgangskrets, profesjonelle og samfunnet generelt tenker om denne erfaringen. Dersom man antar at det å ha barnevernserfaring ansees og oppleves som et stigma, også i ulike situasjoner i voksenlivet, er det relevant å undersøke i hvilke kontekster det gjør seg gjeldende. Det er også relevant å undersøke i hvilken grad stigmaet har betydning for hvordan individet ser på seg selv som voksen. I NOVA-rapporten fra 2014, trekker

forskerne frem flere måter barnevernserfaringen kan påvirke voksenlivet. De viser til at det er av betydning hvordan personens selv oppfatter og forstår sin oppvekst og hvordan han eller hun har forholdt seg til den (Backe-Hansen et al., 2014).

Begrepet normative overganger viser til hvordan folk flest gjør overganger i livet (Storø, 2012). Overgangen fra et liv uten barn, til et liv med barn kan være stor. Et relevant spørsmål er hvorvidt samfunnet har andre forventninger til foreldre med barnevernserfaring i denne overgangen. Dersom man forventer at mennesker med barnevernserfaring skal slite, eller klare seg dårligere i rollen som mor eller far, kan dette bidra til å stigmatisere individet. Kanskje tenker man at det bare skulle mangle at de opplevde utfordringer i rollen som mor eller far, som følge av deres erfaringer og den oppveksten de selv har hatt. Dersom man tar utgangspunkt i at barnevernserfaringen utgjør et stigma når mennesker med barnevernserfaring får egne barn, vil det være naturlig å tenke at dette også påvirker hvordan personen tenker om seg selv, og hvordan andre tenker om han eller henne i rollen som mor eller far. Dette kan påvirke både samhandling og relasjoner til andre mennesker. En konsekvens av et stigma er at det kan følge med andre negative egenskaper, som vi bevisst eller ubevisst, også forholder oss til i samhandlingen (Goffman, 2009).

Informantene beskriver på ulike måter hvordan de forholdt seg til den nye rollen som mor og far. For fedrene kan det se ut til at deres bakgrunn fikk betydning da de fikk egne barn og at den til en viss grad påvirker dem i rollen som far. Dette finner også forskerne som har undersøkt hvordan fedre med erfaring fra barnevernet erfarer farsrollen (Herland, et.al., 2016). Både Tom og Karl beskriver at de i oppveksten manglet rollemodeller, og at de ikke hadde noen de kunne spørre om råd første gang de fikk barn. De har også til felles at de har opplevd utfordringer med grensesetting, og hvor strenge de skal være med barna sine. I dag bor den ene informanten sammen med barna sine, mens den andre har delt omsorg for to av barna, helgesamvær med et barn og ingen kontakt med det eldste barnet. Den ene informanten opplever at kontakten med barna er utfordrende, mens den andres kontakt begrenses av at han ikke bor sammen med barna daglig, samt konfliktfylte relasjoner til barnas mødre. Likevel inkluderer begge fedrene barna i sin beskrivelse av en god dag og deler bekymringer knyttet til barna. Dette kan være uttrykk for at de begge ønsker å være aktive deltakere i barnas liv.

For noen av informantene i denne undersøkelsen, kan det se ut som om deres opplevelse av seg selv som stigmatisert, gjorde seg gjeldende da de selv ble foreldre. Dette innebærer at individet er kjent med eget stigma, og tar innover seg samfunnets oppfattelse av hva det innebærer. For mødrene i undersøkelsen er det gjennomgående at de følte seg alene da de fikk barn for første gang. Dette var en følge av få nære relasjoner til andre, ustabile relasjoner og at de opplevde liten grad av sosial støtte. Alle kvinnene beskrev at de tenkte på hva andre tenkte om dem, første gang de fikk barn. Noen trakk frem at de var redde for å gjøre noe feil. Dette påvirket dem i stor grad i denne overgangen. For flere av kvinnene ble det praktiske arbeidet med barnet og i hjemmet viktig. Dette stemmer overens med Herland og Helgelands (2017) funn, som vektlegger hvordan mødrene påvirkes av sin oppvekst og tidligere forhold, og at dette har tendens til å påvirke hvordan de ser på seg selv som mødre, og hvordan de tror at andre ser på dem.

Det å ha det rent og ryddig kan føre til økt trivsel og kan være en måte å vise utad at man har kontroll. Flere av informantene beskrev at de ble opptatt av det praktiske, og hvordan de fremsto for andre, da de ble foreldre for første gang. De forklarer dette delvis med at de ville at barna skulle få en annen oppvekst enn de selv hadde. Det skulle ikke være skittent eller rotete, de skulle ha store nok klær som ikke var arvet, og en informant fortalte at hun var opptatt av å ha et åpent hjem, der andre kunne komme på besøk. En informant beskrev at hun jobbet hardt for å opprettholde en fasade gjennom å stryke klær og lage barnemat fra bunnen av. Flere av informantene forteller også om en redsel for å gjøre noe feil, og redsel for barnevernet.

For de som kjenner til personens bakgrunn og historie, kan barnevernserfaringen utgjøre et stigma dersom man tenker at de erfaringene disse menneskene har, påvirker dem og deres rolle som forelder på en negativ måte. Dette kan også føre til at de tillegges andre negative egenskaper, som følge av stigmaet. Dersom vi ikke visste om barnevernserfaringen, ville vi i møte med dem i rollen som mor eller far, sannsynligvis forventet denne utført i tråd med hva som ansees som godt foreldreskap. Likevel vil måten man utfører rollen på, være av betydning for hvordan den tolkes av andre. Det man fremfører må oppleves som sant og troverdig, og det stiller krav til rolleutøveren (Goffman, 2009). Dette kan bidra til å forklare hvorfor det oppleves viktig for noen av mødrene å fremstå som feilfrie, «frontstage». De

beskriver at de er redde for at noen skal «ta dem» på noe. Gjennom å utføre rollen som mor i tråd med de idealene man legger til grunn for hva det vil si å være en god mor, kan man opprettholde en fasade. Dette er med på å definere situasjonen, og kan være en form for forsvarsstrategi i møte med andre. Det vi presenterer for andre på den sosiale arenaen, bør svare til de forventningene andre har til oss. Dersom personen selv opplever å ikke strekke til «offstage», vil det kunne være en kontrast mellom det han eller hun viser frem og hvordan andre opplever situasjonen. Om personen ikke kan overbevise andre i utøvelsen av rollen, vil det kunne påvirke hvordan han eller hun oppfattes av andre (Goffman, 2009).

Kunnskap om barnestell og omsorg, samt praktisk arbeid hjemme er sentralt i overgangen til livet med egne barn. Å ha lest noe om hva man kan gjøre i ulike situasjoner, kan bidra til at man føler seg mindre rådvill. I overgangen til livet med egne barn, var det gjennomgående at informantene opplevde at de ikke hadde noen å ringe til, dersom de lurte på noe. Dette trekker samtlige frem som et savn. Informantene fortalte på ulike måter hvordan de har tilegnet seg kunnskap da de skulle bli foreldre. Noen fortalte at de leste bøker om barnestell, mens andre skaffet seg kunnskap gjennom å bruke internett, bøker og blader. Alle sier at de fikk god oppfølging på helsestasjonen, og at det var et sted de opplevde å kunne spørre, dersom de lurte på noe. Dette stiller krav til at den informasjonen som gis til foreldre er god og rett. Vi tilpasser det vi leser vår situasjon, og gjennom å tilføres kunnskap og erfaringer kan vi nyansere måtene å tenke om ulike situasjoner. Likevel kan kunnskap og informasjon kreve nyansering, for eksempel gjennom å snakke med andre i samme situasjon som en selv. Nylig ble det gitt ut en ny utgave av Håndbok for helsestasjoner, der forfatter Nina Misvær trekker frem et sitat av barnelegen Berndt Eckerberg. I sitatet beskriver han at foreldrene bør overvinne en tendens til å ville trøste barnet med kroppskontakt og nærhet når det gråter om natten. Dette mener han at skal lære barnet å sove selv. I artikkelen nyanseres legens uttalelser, og Misvær selv trekker frem at det ikke er meningen at dette skal følges slavisk. Hun viser til at det er opp til helsestasjonen å vurdere forskningen, og diskutere med foreldrene hva de selv ønsker. Hun beskriver at foreldrene kan sitte inne på rommet, sitte i døråpningen så barnet ser dem, eller gå ut og inn av rommet (Øverbø, 2018). Uten en slik nyansering vil dette rådet kunne tolkes på en helt annen måte.

Minst like viktig som det praktiske i overgangen til livet med egne barn, er den emosjonelle omsorgen for barnet. Det å være sensitiv ovenfor barnet og kunne respondere på barnets behov er kjernen i idealet om hva det vil si å være en god mor i dag (Hays, 1996; Bemiller, 2010 sitert i Herland & Helgeland, 2017 s. 14). Dette trekker noen av informantene frem som utfordrende da de ble foreldre for første gang. En informant sier at hun visste godt hvordan hun ikke skulle være mamma, men ikke hvordan hun skulle være mamma, da hun selv fikk barn for første gang. Det å ikke ha hatt gode rollemodeller gjennom nære relasjoner i oppveksten, kan være en risikofaktor når man selv blir forelder (Bø & Schiefloe, 2007).

5.2 Annerledes andre gang

I rapporten «Barnevern i Norge 1990-2010» (2014), trekkes det frem at situasjonen for mange av de unge med barnevernserfaring ser ut til å bedre seg over tid. Forskerne konkluderer også med at det for noen kan ta lengre tid å etablere sitt voksenliv, mens andre kan ha behov for hjelp for å komme dit (Backe-Hansen et al., 2014).

De kvinnelige informantene jeg intervjuet har alle flere barn, og de opplevde det annerledes å få barn for andre gang. En informant forklarte at nettverket hennes var større andre gang hun fikk barn, og at også jevnaldrende hadde fått barn da. Hun opplevde derfor å ha flere å snakke med. Flere av kvinnene vektla at de var tryggere og mer erfarne i rollen som mor andre gang, og at det praktiske ikke lenger var like viktig for dem. Dette kan tale for at det er viktig å jobbe med å trygge og bekrefte kvinner første gang de blir foreldre, og at det er viktig å bidra til å styrke deres selvfølelse og identitet som mor. Dette stemmer overens med Herland og Helgelands (2017) funn, som understreker betydningen av å være sensitiv i møte med kvinners identitet som mødre. De vektlegger betydningen av å anerkjenne kvinnes integritet, også de gangene rolleutøvelsen ikke samsvarer med kulturelle idealer (Herland & Helgeland, 2017).

Informantene fortalte tidlig i intervjuet om sin barnevernserfaring, og om sin oppvekst. Det kan skyldes at de i sin rolle som informant, antok at det var noe jeg ønsket og forventet av dem. Flere av informantene sier at de ikke snakker med andre om sin barnevernserfaring, og det de opplevde i sin oppvekst. De fortalte om hverdager bestående av jobb, relasjoner til andre og rollen som mor eller far. Informantene som ble spurt om det, inkluderte barna når de

beskrev en god dag i nåtid. I likhet med funnene i rapporten «Barnevern i Norge 1990-2010» (2014), kan det se ut til at informantene på ulike måter har klart å etablere voksenliv som er gode for dem (Backe-Hansen et al., 2014). Det kan da være rimelig å anta at stigmaet knyttet til barnevernserfaringen ikke gjør seg gjeldende så ofte for informantene, med mindre man selv snakker om det, eller man omgås andre som kjenner til ens historie. Dette er i tråd med hvordan man tenker om slik erfaring i et symbolsk interaksjonistisk perspektiv, der man forutsetter forandring, til forskjell fra å tenke om mennesker som et sett av stabile egenskaper. Dette innebærer at man tenker at individet handler på bakgrunn av sin tolkning av situasjonen slik den fremstår akkurat nå. Det personen gjør, tolkes derfor ikke som egenskaper ved individet, som en følge av hans eller hennes tidligere erfaringer (Levin & Trost, 2005 s. 18). Man vil dermed ikke se på, for eksempel barnevernserfaring som noe som passivt påvirker individet, men som en erfaring som kan hentes frem og benyttes som grunnlag for å forstå sin nåværende situasjon.

5.3 Opplevelse av nettverk og sosial støtte

Det å ha et sosialt nettverket når man blir forelder for første gang, trekkes frem i teorien som en beskyttelsesfaktor, både for foreldres opplevelse av situasjonen og for barnets utvikling (Bronfenbrenner, 1979; Gottlieb, 1981 sitert i Killén, 2004 s.328). Det blir også trukket frem som avgjørende for en god overgang fra barnevernet til voksenlivet (Paulsen & Berg, 2016). Positive erfaringer og tilgang til sosiale ressurser gjennom nettverket, kan bidra til å styrke foreldrenes selvtillit og opplevelse av seg selv som omsorgsperson. Dette kan føre til at de er mer sensitive ovenfor spedbarnet (Bø & Schiefloe, 2007; Killén, Klette & Arnevik, 2005 sitert i Killén, 2004 s. 238). Likevel kan det være slik at for mennesker som gjennom livet ikke har opplevd stor grad av sosial støtte gjennom sitt nettverk, heller ikke forventer dette. I interaksjonistisk perspektiv vil det derfor være avgjørende hvordan individet selv opplevde sin situasjon og sitt nettverk da de ble foreldre første gang.

Med utgangspunkt i Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell (1979) kan man tenke om nettverk på ulike nivåer, der delene påvirker hverandre. Informantene beskriver nettverk med relativt få mennesker på mikronivået. Alle informantene beskriver også ustabile relasjoner. Bø og Schiefloe (2007) trekker frem viktigheten av gode, tillitsfulle og varige relasjoner til andre mennesker, og hvilken betydningen det kan ha for måten individet håndterer utfordringer på. I

overgangen til livet med egne barn, kan deltakelse i ulike sosiale nettverk gi tilgang til ressurser, som hjelp, støtte, materielle goder, trøst og omsorg. Dersom man har få relasjoner til andre, eller de man har en relasjon til har lite ressurser, kan denne tilgangen være begrenset. Basert på informantenes beskrivelse av sitt nettverk besto ikke det av 25 personer som opplevdes som viktige og trygge for dem, slik det beskrives i Svedheims definisjon av «det gode nettverk» (Svedheim, 1995 sitert i Killén, 2004 s.139). De beskriver få nære relasjoner til andre, og noen av informantene beskriver også begrenset kontakt mellom ulike deler av nettverket. Likevel trekker noen frem at de relasjonene de har er til mennesker de virkelig stoler på. Dersom man ser bort i fra Svedheims (1995) definisjon, og tar utgangspunkt i Bø og Schiefloes (2007) beskrivelse av et godt nettverk, innebærer det at man tenker at hva som kjennetegner et godt nettverk, vil variere fra person til person. Mennesker har ulike behov, ulike forventninger til nettverket sitt og ulike måter å se på sitt nettverk.

Hvordan informantene ser på seg selv kan få betydning for i hvilken grad de benytter seg av ressurser som finnes i deres nettverk. Det kan også få betydning for i hvilken grad de opplever behov for støtte og hjelp. Da informantene ble foreldre første gang befant de seg i ulike situasjoner. Noen var unge, mens andre ventet lenger før de fikk barn. Det kom frem gjennom intervjuene at flere av informantene hadde et svært begrenset nettverk da de ble foreldre for første gang. Det er derfor rimelig å anta at de i liten grad hadde forventninger til at et sosialt støttesystem kunne mobilisere dersom de opplevde behov for det. Dersom man gjennom oppveksten har hatt et sterkt sikkerhetsnett, som alltid er der når man faller, vil man også kunne forvente dette. Mennesker som aldri har opplevd slik støtte, vil heller ikke forvente det når han eller hun befinner seg i vanskelige situasjoner (Bø & Schiefloe, 2007). Det kan også være slik at et potensielt diskrediterende stigma, som man kan tenke at barnevernserfaringen utgjør i rollen som nybakt forelder, får betydning i denne situasjonen. Frykt for barnevernet eller andre negative sosiale konsekvenser, kan være avgjørende for at man ikke søker støtte eller hjelp av andre, selv om man opplever å trenger det. Det kan også være slik at man er så vant til å klare seg selv, at man derfor heller ikke spør andre om hjelp. Det å ikke ha noen å spørre, kan føre til en opplevelse av å ikke være en del av et trygt og aksepterende fellesskap. Det kan føles vanskelig for den det gjelder og føre til en følelse av ensomhet (Bø & Schiefloe, 2007). Med kunnskap om nettverkets potensielle betydning for både foreldre og barn i denne fasen i livet, er dette et tema det kan være relevant å snakke med nybakte mødre og fedre om.

Informantene opplevde i liten grad å ha tilgang til praktisk støtte, som økonomisk veiledning og praktisk hjelp. Likevel fortalte to av informantene at de hadde familie eller venner de kunne spørre dersom de trengte barnevakt. Noen av informantene leide barnevakt, mens andre ikke ønsket at andre skulle passe barnet de første årene. Særlig kan det se ut til at informantene i størst grad opplevde å savne informativ- og emosjonelle støtte, slik det beskrives av Bø og Schiefloe (2007) og Paulsen og Berg (2016), da de selv fikk barn. Det å ha noen å ringe til som visste mer enn de selv og som kunne komme med gode råd og tips, var noe av det som ble trukket frem som et savn. Flere av informantene fortalte om tidligere relasjoner til ansatte på institusjonen de bodde, som de opplevde som gode. Det var mennesker de kunne spørre om råd og hjelp, og som de opplevde at stilte opp for dem. Silje beskrev at hun hadde hatt en god relasjon til en av de ansatte på institusjonen, men da hun flyttet ut derfra opplevde hun likevel ikke at dette var en person hun kunne henvende seg til. Det å tidligere ha hatt fått støttende bekreftelser og opplevd deltakende støtte, som blant annet innebærer hjelp til å bli selvstendig og ta selvstendige valg, kan gjøre at det føles ekstra vanskelig å ikke oppleve å ha tilgang til denne formen for støtte i overganger også senere i livet. Dette ser ut til å gjøre seg gjeldende for informantene. Tilgangen til ulike typer sosial støtte kan være noe av det som skiller overgangen til livet med egne barn for mennesker med barnevernserfaring, fra den normative overgangen.

Nettverk kan fremstå som noe utenfor personen, men det er ikke slik at de skaper seg selv. Slik Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell illustrerer, så er det sosiale nettverket noe individet selv bidrar til å skape og vedlikeholde, gjennom interaksjon med andre på ulike nivåer (Hutchinson & Oltedal, 2017). I et ressursperspektiv innebærer dette at man tenker at individet har selvoppholdelsesdrift, samt evner til å utnytte muligheter, mobilisere og gjøre det beste ut av sin situasjon. I et slikt perspektiv vil man tenke at mennesker er ekspert i eget liv, og selv har ansvar for å aktivisere ressurser i miljøet (Bø & Schiefloe, 2007). Likevel vil det være sann at noen har et dårligere utgangspunkt enn andre. Relasjonsutfordringer, lite familie, begrensede eller ressursvake nettverk, svake relasjoner og lave forventninger til ressurser i nettverket, kan føre til at individet i liten grad opplever støtte og hjelp fra andre. Stigma kan også føre til at individets opplevde muligheter begrenses. Hvorvidt individet selv er ansvarlig for sin situasjon, eller om det er strukturer i samfunnet som fører til undertrykkelse og færre muligheter, avhenger av hvilket perspektiv man anvender.

Avslutning

Formålet med denne oppgaven har vært å undersøke hvordan mennesker med barnevernserfaring, opplevde det å selv få barn. Jeg ønsket å finne ut av hvorvidt hadde behov for støtte og hjelp i denne perioden i livet, og om de opplevde å ha tilgang til dette gjennom sitt nettverk. Jeg har gjort rede for ulike teorier som forklarer viktigheten av sosiale nettverk, og nettverkets betydning for den enkeltes opplevelse av det å få støtte og hjelp. Informantene beskriver i stor grad begrensede nettverk, med få mennesker da de ble foreldre for første gang. Fire av informantene begynte voksenlivet med svært få voksne rollemodeller, og lave forventninger til de ressursene som var tilgjengelig for dem. Da de selv ble foreldre for første gang, opplevde de et stort savn etter det å ha noen erfarne å spørre om råd. Det kom frem i samtlige intervjuer at informantene savnet emosjonell og bekreftende støtte i overgangen til livet med egne barn, slik disse kategoriene beskrives av Paulsen og Berg (2016). Dette gjaldt både de kvinnelige og mannlige informantene.

Tidligere stilte jeg spørsmålet om hvorvidt vi stiller strengere krav til mennesker med barnevernserfaring når de blir foreldre. Herland og Helgeland (2017) viser til hvordan et strengt ideal er viktig for å beskytte noen barn, mens for enhver mor kan disse idealene være vanskelig å leve opp til. De beskriver at man trenger høye krav til den viktige mors- og farsrollen, fordi det er så avgjørende for barn å ha det bra når de vokser opp, og det trengs for å beskytte barn. Likevel kan idealet om godt foreldreskap føre til at vi stiller svært høye krav til oss selv i rollen som mor eller far, både bevisst og ubevisst.

Arenaer som barselgruppen, i garderoben på babysvømming, med venner, familie og forum på nettet er steder der man kan der man kan diskutere og drøfte det man har lest, tenkt eller hørt. Gjennom andres synspunkter og innspill, kan man nyansere dette, og danne seg en egen oppfattelse av hva som er riktig for seg og sitt barn. Dette er en form for vurderingsstøtte, eller støttende bekreftelse, som jeg tidligere har gjort rede for (Bø & Schiefloe, 2007; Paulsen & Berg, 2016). På disse arenaene bør det være rom for å snakke sammen om det vi ikke får til, de gangene vi dummer oss ut og når vi føler at vi ikke strekker til. Dersom vi kan gjøre det sammen med andre, erfarer vi kanskje også at ikke alle andre alltid har alt «på stell». At andre

også føler at de ikke alltid strekker til. Dette kan være med på å gjøre det sosiale nettverket spesielt viktig når man befinner seg i overgangen fra et liv uten barn, til et liv med egne barn. Dersom man skal forberede unge som bor på institusjon på det å få egne barn, kan det å trekke frem betydningen av å ha andre i samme situasjon å diskutere og snakke med være relevant. Det kan også være relevant for alle som jobber med foreldre å snakke om dem om deres opplevde nettverk, og hvilke sosiale ressurser de opplever at er tilgjengelig for dem i sitt nettverk.

Et sentralt funn i denne oppgaven er likevel at informantenes barnevernserfaring kan utgjøre et stigma i rollen som forelder. Dette kan påvirke måten man ser på seg selv og sine muligheter, og for hvorvidt man føler at man passer inn sammen med andre i samme situasjon. En konsekvens av stigmaet kan være at individet ikke søker støtte og hjelp av andre, i situasjoner der han eller hun kunne hatt behov for slik støtte. Med kunnskap om nettverkets potensielle betydning for både foreldre og barn i denne fasen i livet, er dette et tema det kan være relevant å snakke med nybakte mødre og fedre om. Det kan også være et tema som er relevant å diskutere med ungdom i forberedelsene til overgangen fra barnevernet til voksenlivet.

Flere av informantene beskriver en frykt for barnevernet første gang de fikk barn. Det er nettopp spenningsfeltet mellom hjelp og kontroll i barnevernet som skaper utfordring, slik jeg ser det. Hvordan barnevernet fremstilles i media og gjennom sosiale medier bidrar til at kontroll- og maktfunksjonen får fokus, fremfor de ressursene, kunnskapen og den hjelpen som kan finnes der. Synet på barnevernet som en instans som tar barn fra foreldrene, kan bidra til å skape frykt og fordommer. For informantene med egen erfaring fra barnevernet, kan ønsket om å gi sine egne barn en annen oppvekst enn de selv hadde, føre til frykt for å vise at de har behov for hjelp og støtte når de selv får barn. Dette gjelder kanskje særlig i de tilfellene der individet selv opplever å ha et stigma som følge av sin barnevernserfaring. På denne måten kan en allerede vanskelig situasjon, med få mennesker å snakke med og lite sosiale støtteressurser, blir enda tøffere. Dette kan være et argument for at det er viktig med ulike lavterskeltilbud til nybakte foreldre, der man kan møte andre i samme situasjon som en selv.

Referanser

- Aase, T.H & Fossåskaret, E. (2014). *Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. (2. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersson, G. (2018). *Relationship to parents in adulthood with a background of out-of-home care in childhood*. Child & Family Social Work. Doi: 10.1111/cfs.12454.
- Backe-Hansen, E, Madsen, C, Kristofersen, L.B, Hvinden, B (red) (2014). *Barnevern i Norge 1990-2010. En longitudinell studie*. Hentet fra <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002556>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology*. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77–101. Doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development- experiments by nature and design*. United states of America: Harvard University press.
- Bø, I. & Schiefloe, P.M. (2007): *Sosiale landskap og sosial kapital. Innføring i nettverkstenking*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fyrand, L. (2016). *Sosialt nettverk – teori og praksis*. (3.utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Gadamer, H.G. (2004): *Sandhet og metode. Grundtræk af en filosofisk hermeneutik*. København: Systime Academic.
- Goffman, E. (1959). *The presentation of Self in Everyday life*. New York: Doubleday.
- Goffman, E. (1968). *Stigma: notes on the Management of spoiled identity*. New York: Penguin books.
- Goffman, E. (2009). *Stigma. Om afvigerens sociale identitet*. Danmark: Gyldendals Samfundsbibliotek.

- Gulbrandsen, L.M. (2006). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haavind, H. (2000). *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Oslo. Gyldendal akademiske.
- Halvorsen, K. (2004). *Forskningsmetode for helse og sosialfag, en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (2 utg.) Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Healy, K. (2005). *Social work theories in context : creating frameworks for practice*. London: Palgrave Macmillan.
- Helgeland, I. M. (2007). *Unge med alvorlige atferdsvansker blir voksne: hvordan kommer de inn i et positivt spor? En oppfølgingsstudie over 15 år*. Oslo: Unipub forlaget.
- Hellevik, T. (2005). *Ungdom, etablering og ulike velferdsregimer*. Tidsskrift for Ungdomsforskning, 5(1). Hentet fra <https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1131>
- Hennum, N. (2002). *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder. Om å være mor og far for norsk ungdom*. Oslo: NOVA. Hentet fra http://www.nova.no/asset/3099/1/3099_1.pdf
- Herland, M.D, Hauge, M-I & Helgeland, I.M (2015). *Balancing fatherhood: Experiences of fatherhood among men with a difficult past*. Qualitative Social Work 2015, Vol. 14(2) 242–258. doi: 10.1177/1473325014528737.
- Herland, M.D. (2016). *Erfaringer og forhandlinger om foreldreskap: en kvalitativ undersøkelse blant fedre og mødre med barnevernserfaring og alvorlige atferdsvansker som ungdom*. (Doktoravhandling), Institutt for spesialpedagogikk, Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.

- Herland, M. D. & Helgeland, I. M. (2017). *Negotiating motherhood: women with troubled upbringings and their self-conceptions as mothers*. *Child & Family Social Work*, 22(1), 47-56. doi: 10.1111/cfs.12193.
- Hutchinson, G.S & Oltedal, S (2017). *Praksisteorier i sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Höjer, I., & Sjöblom, Y. (2010). *Young people leaving care in Sweden*. *Child & family social work*, 15(1), 118-127. Doi: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2009.00661.x>
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (red.) (2005). *Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv: Intervju, observationer og dokumenter*. København: Hans Reitzels forlag.
- Killén, K. (2004). *Sveket. Omsorgssvikt er alles ansvar*.(3.utg.). Kommuneforlaget.
- Klefbeck, J & Ogden, T. (2003). *Nettverk og økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge*. (2. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Krüger, V.(2011). *Musikk – fortelling – fellesskap. En kvalitativ undersøkelse av ungdommers perspektiver på deltagelse i samfunnsmusikkterapeutisk praksis i barnevernsarbeid*. Doktorgradsavhandling. Universitetet i Bergen. Hentet fra https://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/6908/Dr.thesis_Viggo_Kruger.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Levin, I. & Trost, J. (2005). *Hverdagsliv og samhandling, med et symbolsk interaksjonistisk perspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Marion, É., Paulsen, V., & Goyette, M. (2017). *Relationships Matter: Understanding the Role and Impact of Social Networks at the Edge of Transition to Adulthood from Care*. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 1–10. Doi: 10.1007/s10560-017-0494-4

- Paulsen, V. (2016). *Ungdom på vei ut av barnevernet: – Brå overgang til voksenlivet*. Tidsskriftet Norges Barnevern, 92(01), 36–51. doi: <http://dx.doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-01-04>
- Paulsen, V., & Berg, B. (2016). *Social support and interdependency in transition to adulthood from child welfare services*. Children and Youth Services Review, 68, 125–131. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.07.006>
- Risjord, M. (2014). *Philosophy of social science. A contemporary introduction*. Routledge. New York.
- Storø, J. (2012). *Ettervern og overganger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ulset, G. (2010). *Tilværelse og oppvekst i barnevernsinstitusjon*. Tidsskrift for ungdomsforskning, 10, (1), s. 49 – 73. Hentet fra <https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1047/912>
- Øverbø, S.L (2018, 09.november). Råd fra helsestasjon: Ikke trøst med kroppskontakt og nærhet. NRK Telemark. Hentet fra <https://www.nrk.no/telemark/handbok-for-helsestasjoner-skaper-debatt-1.14285017>

Vedlegg 1. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Mennesker med barnevernserfarings opplevelse av overgangen til et liv med egne barn”?

Tusen takk for din henvendelse. I dette skrivet ønsker jeg å gi deg informasjon om formålet med prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Dette er et formelt spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt, hvor formålet er å undersøke hvordan mennesker med barnevernserfaring opplevde overgangen fra et liv uten barn, til et liv med egne barn. Overganger i livet er perioder der man kan oppleve behov for ekstra støtte, eller man kan ønske å klare seg helt på egenhånd. Jeg vil undersøke hvem man eventuelt søker støtte hos, når man ikke har vokst opp hjemme hos en eller begge sine foreldre. Dersom man ikke følte et behov for støtte ønsker jeg å høre om det. Gjennom å undersøke hvordan mennesker med barnevernserfaring opplever denne overgangen i livet, håper jeg å kunne bidra til økt kunnskap om behovet for støtte, hjelp og informasjon.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Prosjektet er en del av masterprogrammet i Sosialfag ved OsloMet- Storbyuniversitetet. Det skal resultere i en masteroppgave som skal være ferdig 01.07.2019.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Prosjektet er en del av det overordnede prosjektet "Voksenlivet – etter å ha vært barnevernsbarn", som ble presentert som en idé av Jan Storø under mastertorget ved OsloMet i Januar 2018. Invitasjonen du mottok har han sendt ut aktuelle kandidater han kjenner til. Utover dette vil han ikke ha noen kjennskap til hvem som deltar i prosjektet eller andre opplysninger om deg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg ønsker å gjennomføre intervju med deg om hvordan du opplevde det å få barn, om du opplevde et behov for støtte og eventuelt hvilken støtte som var viktig for deg i den perioden. Jeg vil også stille noen spørsmål om tiden etter at du flyttet ut fra institusjon, hvordan livet ditt var da og hvordan det er i dag. Intervjuet vil ta omtrent en time. Du bestemmer tid og sted for møtet. Under intervjuene vil jeg bruke en båndopptaker for å senere kunne huske hva vi har snakket om. Jeg vil også gjøre noen notater underveis.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Dette gjøres ved å kontakte meg på mail eller telefon. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Ingen utover undertegnede vil ha tilgang til dine personopplysninger. Disse vil lagres adskilt fra øvrige data.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med fiktive navn og opplysninger i forbindelse med veiledning av oppgaven.
- Lydfil fra intervjuet vil lagres på passordbeskyttet datamaskin, og slettes når prosjektet er ferdigstilt.

Alle opplysninger om deg vil anonymiseres, slik at du ikke vil kunne gjenkjennes av andre underveis eller i den ferdige oppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes i 01.07.2019. Ved prosjektslutt vil alle personopplysninger og lydopptak slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet- Storbyuniversitetet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- OsloMet-Storbyuniversitetet ved
Student, Linn Marit Aas
E-post: s311471@oslomet.no
Telefon: 95065867

Veileder, Hilde Anette Aamodt
E-post: haamo@oslomet.no
Telefon: 67238017
- Personvernombud ved OsloMet: Ingrid S. Jacobsen
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Student
Linn Marit Aas

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Tidligere barnevernsbarns opplevelse av støtte i overgangen til et liv med egne barn», og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju
- Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 01.07.19

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2. Intervjuguide**Intervjuguide**

Presentasjon av meg selv og formål med intervju.

Intervjuet er delt i tre deler. Jeg vil gjerne at du begynner med å fortelle meg litt om deg selv og tiden før du fikk barn. Deretter vil jeg snakke om tiden fra du fant ut at du skulle få barn, til barnet kom, og til slutt litt om hvordan livet er for deg i dag.

Problemstilling;

Hvordan opplever mennesker med barnevernserfaring overgangen til et liv med egne barn? Opplever de behov for støtte og bekreftelse, og hvem søker de eventuelt dette hos?

1. Vil du begynne med å fortelle litt om deg selv?

Alder, samboer/gift/ikke i et forhold? Jobb/fritid

Hvor mange barn har du?

Bor barna hos deg?

2. Da vil jeg spørre deg om tiden før du fikk barn.

2.1 Hvor gammel var du da du flyttet ut fra institusjonen?

2.2 Hvor bodde du etterpå?

2.3 Hadde du noen form for ettervern eller kontakt med barnevernet?

2.4 Hvordan var forholdet ditt til foreldrene dine på det tidspunktet?

2.5 Kan du tenke tilbake på en spesielt god dag i tiden før du fikk barn og beskrive den for meg?

Hva gjorde du?

Hvor var du?

Var du sammen med venner/familie/andre?

2.6 Og så lurer jeg på om du kan beskrive en dårlig dag?

Hva gjorde du?

Hvor var du?

Var du sammen med venner/familie/andre?

Opplevde du hjelp/støtte fra venner/familie/andre i denne situasjonen?

3. Fortell om da du fant ut at du skulle få barn/var gravid.

Hvor gammel var du?

Hvordan reagerte du?

Ringte du til familie/venner for å fortelle det?

Tenkte du på hvordan det skulle bli?

3.1 Var det andre i omgangskretsen din som hadde fått barn?

Var du vant til barn fra før av?

3.2 Hvordan var graviditet/ventetiden?

Var du medlem i en «temingruppe» på sosiale medier/forum på nett?
Hvordan opplevde du kontroller og oppfølging på helsestasjonen? Følte du at du kunne spørre om ting du lurte på der? Kunne du ta opp ting som var vanskelig?

3.3 Hvordan var forholdet til dine foreldre på det tidspunktet?

4. Hvordan var tiden etter at barnet kom?

Hvordan opplevde du livet med liten baby, de første månedene?

Opplevde du behov for hjelp eller støtte?

Hva slags type støtte opplevde du å trenge? (emosjonell, økonomisk, praktisk?)

Hvordan var forholdet ditt til partneren din? Samarbeid?

Opplevde du å få støtte fra venner/familie/andre? Hadde du besøk av venner/familie/andre?

Opplevde du utfordringer?

Hva gjorde du hvis/når du var bekymret?

Hadde du en barselgruppe?

Var du medlem i en foreldregruppe på sosiale medier/forum på nett? Var det et sted du følte at du kunne henvende deg?

4.1 Opplevde du at omgangskretsen din endret seg da du fikk barn?

4.2 Kan du tenke tilbake på en spesielt god dag mens barnet var under ett år og beskrive den for meg?

Hva gjorde du?

Hvor var du?

Var du sammen med venner/familie/andre?

4.3 Kan beskrive en dårlig dag i den samme perioden?

Hva gjorde du?

Hvor var du?

Var du sammen med venner/familie/andre?

Opplevde du hjelp/støtte fra venner/familie/andre i denne situasjonen?

5. Og så litt om situasjonen din i dag:

5.1 Kan du beskrive en dårlig dag?

5.2 Hvordan er en god dag for deg nå?

5.3 Diskuterer/drøfter/søker du råd og hjelp av venner/familie til spørsmål som gjelder barna?

5.4. Bruker du sosiale medier til å diskutere/drøfte/søke råd og hjelp til spørsmål som handler om barna?

5.5 Hvordan er forholdet ditt til foreldrene dine i dag?

Vedlegg 3. Prosjektvurdering, NSD

NSD sin vurdering

[Skriv ut](#)**Prosjekttittel**

Overgangen til et liv med egne barn

Referansenummer

755341

Registrert

12.09.2018 av Linn Marit Aas - s311471@stud.hioa.no

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet - storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Hilde Anette Aamodt, haamo@oslomet.no, tlf: 67238017

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Linn Marit Aas, s311471@oslomet.no, tlf: 95065867

Prosjektperiode

01.07.2018 - 01.07.2019

Status

29.10.2018 - Vurdert

Vurdering (1)**29.10.2018 - Vurdert**

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 29.10.2018 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger frem til 01.07.2019.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD finner at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelige angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet